

ארבעה ראשי שנים הם. באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים, באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמטין וליובלות, לנטיעה ולניקנות. באחד בשבט, ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים, בחמשה עשר בו: בארבעה פרקים העולם נדון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי העולם עובדין לפניו כבני מרון, שנאמר (תהלים לג) היוצר יחד לבם, המביין אל כל מעשיהם. ובחג נדונים על המים:

על ששה חדשים השלוהין יוצאין, על ניסן מפני הפסח, על אב מפני התענית, על אלול מפני ראש השנה, על תשרי מפני תקנת המועדות, על כסלו מפני חנוכה, ועל אדר מפני הפורים. וכשהיה בית המקדש קיים, יוצאין אף על אדר מפני פסח קטן: על שני חדשים מחללין את השבת, על ניסן ועל תשרי, שבהן השלוהין יוצאין לסוריא, ובהן מתקנין את המועדות. וכשהיה בית המקדש קיים, מחללין אף על כל מפני תקנת הקרבן: בין שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל, מחללין עליו את השבת, רבי יוסי אומר, אם נראה בעליל, אין מחללין עליו את השבת: מעשה שעברו יותר מארבעים זוג, ועכבין רבי עקיבא בלוד. שלח לו רבן גמליאל, אם מעכב אתה את הרבים, נמצאת מכשילן לעתיד לבא:

אב ובנו שראו את החדש, זלכו. לא שמצטרפין זה עם זה, אלא שאם יפסל אחד מהן, יצטרף השני עם אחר. רבי שמעון אומר, אב ובנו וכל הקרובין, כשרין לעדות החדש. אומר רבי יוסי, מעשה בטוביה הרופא, שראה את החדש בירושלים, הוא ובנו ועבדו משחרר, וקבלו הכהנים אותו ואת בנו, ופסלו את עבדו. וכשבאו לפניו בית דין, קבלו אותו ואת עבדו, ופסלו את בנו: אלו הן הפסולין, המשחק בקרבא, ומלוי ברבית, ומפריחי יונים, וסוחרים שביעית, ועבדים. זה הכלל, כל עדות שאין האשה כשרה לה, אף הן אינן כשרים לה:

מי שראה את החדש ואינו יכול להלך, מוליכין אותו על החמור, אפלו במשה. ואם צוה להם, לוקחין בידם מקלות. ואם היתה דרך רחוקה, לוקחין בידם מזונות, שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש, שנאמר (ויקרא כג), אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדים:

ב'

אם אינן מכירין אותו, משלחין אחר עמו להעידו. בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל אדם. משקלקלו המינין, התקינו שלא יהו מקבלין אלא מן המכירים:

בראשונה היו משיאין משואות. משקלקלו הכותים, התקינו שיהו שלוחין יוצאין:

כיצד היו משיאין משואות, מביאין כלנסאות של ארז ארפין וקנים וצצי שמן ונערת של פשתן וכורף במשיחה, ועולה לראש ההר ומצית בהן את האור, ומוליך ומביא ומעלה ומוריד, עד שהוא רואה את חברו שהוא עושה כן בראש ההר השני, וכן בראש ההר השלישי:

ומאין היו משיאין משואות, מהר המשחה לסרטבא, ומסרטבא לגרופינא, ומגרופינא לחורן, ומחורן לבית בלתי, ובבית בלתי לא זוו משם, אלא מוליך ומביא ומעלה ומוריד עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורת האש:

חצר גדולה היתה בירושלים, ובית יעזק היתה נקראת, ולשם כל העדים מתכנסים, ובית דין בודקין אותם שם. וסעודות גדולות עושין להם בשביל שיהו רגילין לבא. בראשונה לא היו זזין משם כל היום, התקין רבן גמליאל הזקן שיהו מהליכין אלפים אמה לכל רוח. ולא אלו בלבד, אלא אף התכמה הבאה לילד, והבא להציל מן הדלקה ומן הגיס ומן הנזה ומן המפלת, הרי אלו כאנשי העיר, ויש להם אלפים אמה לכל רוח:

כיצד בודקין את העדים. זוג שבא ראשון, בודקין אותו ראשון. ומכניסין את הגדול שבהן ואומרים לו, אמר, כיצד ראית את הלכנה, לפני החמה או לאחר החמה, לצפונה או לדרומה, כמה היה גבוה

ולאין היה נוטה, וכמה היה רחב. אם אמר לפני החמה, לא אמר כלום. ואחר כך היו מכניסים את השני ובודקין אותו. אם נמצאו דבריהם מכונים, עדותן קצומת. ושאר כל הזוגות שואלין אותם ראשי דברים, לא שהיו צריכין להן, אלא כדי שלא יצאו בפחי נפש, בשביל שיהו רגילים לבא:

ראש בית דין אומר מקדש, וכל העם עוזין אחריו מקדש מקדש. בין שנגרעה בזמנו בין שלא נגרעה בזמנו, מקדשין אותו. רבי אלעזר ברבי צדוק אומר, אם לא נגרעה בזמנו, אין מקדשין אותו, שפכר קדושהו שמים:

דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בטבאל ובפתל בעליתו, שבהן מראה את ההדיוטות ואומר, הנה ראיית או כזה. מעשה שבאו שנים ואמרו, ראינוהו שחרית במזרח וערבית במערב. אמר רבי יוחנן בן נורי, עדי שקר הם. כשבאו לזבנה קבלן רבן גמליאל. ועוד באו שנים ואמרו, ראינוהו בזמנו, ובכלל עברו לא נראה, וקבלן רבן גמליאל. אמר רבי דוסא בן הרפנס, עדי שקר הן, היאך מעדיין על האשה שילדה, ולמחר פרסה בין שניה. אמר לו רבי יהושע, רואה אני את דבריך:

שלח לו רבן גמליאל, גזרני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעוטיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבוןך. הלך ומצאו רבי עקיבא מצר, אמר לו, יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי, שנאמר (ויקרא כג), אלה מועדי יי מקראי קדש, אשר תקראו אתם, בין בזמן בין שלא בזמן, אין לי מועדות אלא אלו. בא לו אצל רבי דוסא בן הרפנס, אמר לו, אם באין אנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל, צריכין אנו לדון אחר כל בית דין ובית דין שעמד מימות משה ועד עכשיו, שנאמר (שמות כד), ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל. ולמה לא נתפרשו שמוותן של זקנים, אלא ללמד, שכל שלשה ושלשה שעמדו בית דין על ישראל, הרי הוא כבית דינו של משה. נטל מקלו ומעוטי בידו, והלך לזבנה אצל רבן גמליאל ביום שחל יום הכפורים להיות בחשבון. עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו, אמר לו, בא בשלום, רבי ותלמידי, רבי בחכמה, ותלמידי שקבלת דברי:

ג'

ראוהו בית דין וכל ישראל, נחקרו העדים, ולא הספיקו לומר מקדש, עד שחשכה, הרי זה מעבר. ראוהו בית דין בלבד, נעמדו שנים ויעידו בפניהם, ויאמרו מקדש מקדש. ראוהו שלשה והן בית דין, נעמדו השנים וישיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם, ויאמרו מקדש מקדש, שאין היחיד נאמן על ידי עצמו:

כל השופרות כשרין חוץ משל פרה, מפני שהיא קרן. אמר רבי יוסי, והלא כל השופרות נקראו קרן, שנאמר (יהושע ו), במשך בקרן היובל:

שופר של ראש השנה של יעל, פשוט, ופיו מצפה זהב, ושתי חצוצרות מן הצדדין. שופר מאריך וחצוצרות מקצרות, שמצות היום בשופר:

בתעניות, בשל זכרים, כפופין, ופיהן מצפה כסף, ושתי חצוצרות באמצע. שופר מקצר וחצוצרות מאריכות, שמצות היום בחצוצרות:

שנה היובל לראש השנה לתקיעה ולזבחות. רבי יהודה אומר, בראש השנה תוקעין בשל זכרים, וביובלות בשל יעלים:

שופר שנסדק ודבקו, פסול. דבק שברי שופרות, פסול. נקב וסתמו, אם מעכב את התקיעה, פסול. ואם לאו, כשר:

התוקע לתוף הבור או לתוף הדות או לתוף הפסס, אם קול שופר שמע, יצא. ואם קול הברה שמע, לא יצא. וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת, או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת, ושמע קול שופר או קול מגלה, אם כנו לבו, יצא, ואם לאו, לא יצא. אף על פי שהיה שמע וזה שמע, זה כנו לבו וזה לא כנו לבו:

והיה פאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' (שמות יז), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה. אלא לומר לה, כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים. ואם לאו, היו נופלין. פיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כא), עשה לה שרף ושים אתו על נס, והיה כל הנשוק וראה אתו וחי. וכי נחש ממית, או נחש מחיה. אלא, בזמן שישיראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים, היו

Yoma משנה יומא

א'

שבעת ימים קדם יום הכפורים מפרשין כהן גדול מביתו ללשכת פלִהֲדִין, ומתקנין לו כהן אחר תחתיו, שמא יאָרע בו פסול. רבי יהודה אומר, אף אשה אחת מתקנין לו, שמא תמות אשתו, שנגאמר (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו. אשתו, אָמרו לו, אם כן, אין לדבר סוף:

כל שבעת הימים הוא זורק את הדם ומקטיר את הקטרת ומטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הָרֶגֶל. ושאר כל הימים, אם רצה להקריב, מקריב, שפִּהֵן גִּדּוֹל מקריב חֶלֶק בֹּרֵאשׁ ונוטל חֶלֶק בֹּרֵאשׁ: מסור לו זקנים מזקני בית דין, וקורין לפניו בסדר היום, ואומרים לו, אישי כהן גדול, קרא אתה בפיו, שמא שכחת או שמא לא למדת. ערב יום הכפורים שחרית, מעמידין אותו בשער מזרח, ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים, כדי שיהא מפיר ורגיל בעבודה:

כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, ערב יום הכפורים עם חשכה, לא היו מניחים אותו לאכל הרבה, מפני שהמאכל מביא את השנה:

מסורוהו זקני בית דין לזקני כהנה, והעלוהו לעלית בית אבטינס, והשביעוהו ונפטרו והלכו להם. ואמרו לו, אישי כהן גדול, אנו שלוחי בית דין, ואתה שלוחנו ושלוחי בית דין, משביעין אנו עליך במי ששפן שמו בבית הזה, שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך. הוא פורש ובוכה, והן פורשין ובוכין:

אם היה חכם, דורש. ואם לאו, תלמיד חכמים דורשין לפניו. ואם רגיל לקרות, קורא. ואם לאו, קורין לפניו. ובמה קורין לפניו, באיוב ובעזרא ובדברי הימים. זכריה בן קבוטל אומר, פִּעֲמִים הרבה קריתי לפניו בדינאל:

בקש להתנמנם, פרחי כהנה מפין לפניו באַצְבָּע צְרֹדָה, ואומרים לו, אישי כהן גדול, צמד והפג אחת על הרצפה. ומעסיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה:

בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגביר או סמוך לו, בין לפניו בין לאחריו. ביום הכפורים מחצות, וברגלים מאשמורה הראשונה, ולא היתה קריאת הגביר מנעת עד שהיתה צורה מלאה מישראל:

ב'

בראשונה כל מי שרוצה לתרם את המזבח, תורם. ובזמן שהן מרבין, רצין ועולין בכבש, וכל הקודם את חברו בארבע אמות זכה. ואם היו שניהם שוין, הממנה אומר להם הצביעו. ומה הן מוציין, אחת או שתיים, ואין מוציין אגדל במקדש:

מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו, ונפל ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפנים. ארבעה פסות היו שם, וזה הפס הראשון:

הפס השני, מי שוחט, מי זורק, ומי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש, הראש והרגל, ושתי הידים, העקץ והרגל, התזה והגרה, ושתי הדפנות, והקרבים, והסלת, והחבתין, והזין. שלשה עשר פִּהֵנִים זכו בו. אָמרו בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע, דרך הליוכו היה קרב:

הפס השלישי, חדשים לקטרת באו והפסיו. והרביעי, חדשים עם ישינים, מי מעלה אברים מן הכבש ולמזבח:

תמיד קרב בתשעה, בעשרה, באחד עשר, בשנים עשר, לא פחות ולא יותר. כיצד. עצמו בתשעה. בחג, ביד אחד צלוחית של מים, הרי כאן עשרה. בין הערבים, באחד עשר, הוא עצמו בתשעה, ושנים בידים שני גזירי עצים. ובשבת באחד עשר, הוא עצמו בתשעה, ושנים בידים שני בויכי לבונה של לחם הפנים. ובשבת שבתוף החג, ביד אחד צלוחית של מים:

איל קרב באחד עשר, הכשור בחמשה, הקרבים והסלת והזין בשנים שנים:

פר קרב בעשרים וארבעה, הראש והרגל, הראש באחד, והרגל בשנים. העקץ והרגל, העקץ בשנים, והרגל בשנים. התזה והגרה, התזה באחד, והגרה בשלשה. שתי ידים בשנים. שתי דפנות בשנים. הקרבים והסלת והזין בשלשה שלשה. במה דברים אמורים,

מתרפאים, ואם לאו, היו נמוקים. חרש, שוטה, וקטן, אין מוציין את הרבים ידי חובתן. זה הכלל, כל שאינו מחיב בדבר, אינו מוציא את הרבים ידי חובתן:

ד'

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעים, אבל לא במדינה. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. אָמרו רבי אלעזר, לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא בבינה בלבד. אָמרו לו, אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין:

ועוד זאת היתה ירושלים: יתרה על יבנה, שכל עיר שהיא רואה ושומעת וקורבה ויכולה לבא, תוקעין. ובבינה לא היו תוקעין אלא בבית דין בלבד:

בראשונה היה הליוב נטל במקדש שבִּעָה, ובמדינה יום אחד. משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לויב נטל במדינה שבִּעָה וזכר למקדש, ושיהא יום הגף פלו אסור:

בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום. פעם אחת נשתהו העדים מלבא, ונתקלקלו הלזים בשיר. התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה. ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה, נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש. משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהו מקבלין עדות החדש כל היום. אָמרו רבי יהושע בן קרחה, ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי, שאפלו ראש בית דין בכל מקום, שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הועד:

סדר ברכות, אומר אבות וגבורות וקדשת השם, וכולל מלכויות עמהן, ואינו תוקע. קדשת היום, ותוקע. זכרונות, ותוקע. שופרות, ותוקע. ואומר עבודה והודאה וברכת פִּהֵנִים, דברי רבי יוחנן בן נורי. אָמרו לו רבי עקיבא, אם אינו תוקע למלכויות, למה הוא מזכיר. אלא אומר אבות וגבורות וקדשת השם, וכולל מלכויות עם קדשת היום, ותוקע. זכרונות, ותוקע. שופרות, ותוקע. ואומר עבודה והודאה וברכת פִּהֵנִים:

אין פוחתין מעשרה מלכויות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות. רבי יוחנן בן נורי אומר, אם אָמרו שלש שלש מכל, יצא. אין מזכירין זכרון מלכות ושופר של פרענות. מתחיל בתורה ומשלים בנביא. רבי יוסי אומר, אם השלים בתורה, יצא:

העובר לפני המכה ביום טוב של ראש השנה, השני מתקיע. ובשעת ההלל, ראשון מקרא את ההלל:

שופר של ראש השנה, אין מעבירין עליו את התחום, ואין מפקחין עליו את הגל, לא עולין באילן, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ואין חותכין אותו בין בדבר שהוא משום שבות, ובין בדבר שהוא משום לא תעשה. אבל אם רצה לתן לתוכו מים או זין, יתן. אין מעבירין את התינוקות מלתקוע, אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו. והמתעסק, לא יצא, והשומע מן המתעסק, לא יצא:

סדר תקיעות, שלש, של שלש שלש. שעור תקיעה כשלש תרועות. שעור תרועה כשלש יבבות. תקע בראשונה, ומשך בשניה כשתיים, אין בידו אלא אחת. מי שברך ואחר כך נתמנה לו שופר, תוקע ומריע ותוקע שלש פעמים. כשם ששלוח צבור חייב, כך כל יחיד ויחיד חייב. רבן גמליאל אומר, שליח צבור מוציא את הרבים ידי חובתן:

חטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך. אָנָּה הָשֵׁם, כִּפּוּר נָא לְעוֹנוֹת וְלַפְשָׁעִים וְלַחֲטָאִים, שְׁעוֹתֵי וּפְשָׁעֵי וְשִׁחְטָתִי לִפְנֵיךְ אָנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אֹהֶלְךָ עִם קְדוֹשְׁךָ, כִּפְתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (ויקרא טז), כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חֲטָאוֹתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

שְׁחִטוּ וְקַבְּלוּ בַּמִּזְבֵּחַ אֶת דָּמּוֹ, וְנִתְּנוּ לִמִּי שֶׁהוּא מְמַרְס בּוֹ עַל הַרְבֵּה הָרְבִיעִי שֶׁבִּהִיכֵל, כְּדֵי שְׁלֹא יִקְרָא. נִטַּל מִחֻמָּה וְעַלָּה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפְנָה גְחָלִים אֵילָף וְאֵילָף, וְחֻמָּה מִן הַמַּעֲפָלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וְיִרְדַּה וְהִנִּיחָה עַל הַרְבֵּה הָרְבִיעִי שֶׁבִּפְעֻלָּה:

בְּכָל יוֹם הָיָה חוֹמָה בְּשֵׁל כֶּסֶף וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שֵׁל זָהָב, וְהַיּוֹם חוֹמָה בְּשֵׁל זָהָב וְכֵה הָיָה מְכֻנִּים. בְּכָל יוֹם חוֹמָה בְּשֵׁל אַרְבַּעַת קִבִּין וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שֵׁל שְׁלֹשֶׁת קִבִּין, וְהַיּוֹם חוֹמָה בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קִבִּין, וְכֵה הָיָה מְכֻנִּים. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם חוֹמָה בְּשֵׁל סָאָה וּמַעֲרָה בְּתוֹךְ שֵׁל שְׁלֹשֶׁת קִבִּין, וְהַיּוֹם חוֹמָה בְּשֵׁל שְׁלֹשֶׁת קִבִּין, וְכֵה הָיָה מְכֻנִּים. בְּכָל יוֹם הָיָה כְּבֻדָּה, וְהַיּוֹם קִלְהָה. בְּכָל יוֹם הָיָה יָדָה קְצָרָה, וְהַיּוֹם אֶרְבָּה. בְּכָל יוֹם הָיָה זָהָב וְזָהָב יוֹרֵק, וְהַיּוֹם אָדָם, דְּבָרֵי רַבִּי מְנַחֵם. בְּכָל יוֹם מְקַרֵּב פָּרָס בְּשִׁחְרִית וּפָרָס בֵּין הָעֲרִפִּים, וְהַיּוֹם מוֹסִיף מֵלֹא חֲפָנָיו. בְּכָל יוֹם הָיָה דָּקָה, וְהַיּוֹם דָּקָה מִן הַדָּקָה:

בְּכָל יוֹם פְּהִינִים עוֹלָיִם בַּמִּזְבֵּחַ שֵׁל כֶּכֶשׁ וְיוֹרֵדִין בַּמַּעֲרָב, וְהַיּוֹם פְּהִין גְּדוֹל עוֹלָה בְּאִמְצָע וְיוֹרֵד בְּאִמְצָע. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם פְּהִין גְּדוֹל עוֹלָה בְּאִמְצָע וְיוֹרֵד בְּאִמְצָע. בְּכָל יוֹם פְּהִין גְּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַפִּיּוֹר, וְהַיּוֹם מִן הַקִּיתוֹן שֵׁל זָהָב. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם פְּהִין גְּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַקִּיתוֹן שֵׁל זָהָב:

בְּכָל יוֹם הָיוּ שֵׁם אַרְבַּע מַעֲרָכוֹת, וְהַיּוֹם חֲמֵשׁ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם שֵׁלשׁ, וְהַיּוֹם אַרְבַּע. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם שְׁתֵּים, וְהַיּוֹם שֵׁלשׁ:

ה'

הוֹצִיאוּ לוֹ אֶת הַכֶּף וְאֶת הַמַּחֲתָה, וְחָפְנָן מֵלֹא חֲפָנָיו וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ הַכֶּף, הַגְּדוֹל לִפִּי גְדוֹלוֹ, וְהַקָּטָן לִפִּי קִטְנוֹ, וְכֵה הָיָה מִדְּתָה. נִטַּל אֶת הַמַּחֲתָה בִּימִינוֹ וְאֶת הַכֶּף בְּשִׁמְאַלּוֹ. הָיָה מְהֻלָּךְ בְּהִיכֵל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַפְּרוֹכוֹת הַמְּבֻדִּילוֹת בֵּין הַקֶּדֶשׁ וּבֵין קֶדֶשׁ הַקְּדָשִׁים, וּבִינֵיהֶן אֲמָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, לֹא הָיָה שֵׁם אֶלָּא פְּרֻכָּת אַחַת בְּלִבָּד, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כו), וְהַבְּדִילָה הַפְּרֻכָּת לָכֵן בֵּין הַקֶּדֶשׁ וּבֵין קֶדֶשׁ הַקְּדָשִׁים. הַחִיצוֹנָה הָיְתָה פְּרוּפָה מִן הַדְּרוֹם, וְהַפְּנִימִית מִן הַצָּפוֹן. מְהֻלָּךְ בִּינֵיהֶן, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַצָּפוֹן. הַגִּיעַ לַצָּפוֹן, הוֹפֵךְ פָּנָיו לְדְרוֹם, מְהֻלָּךְ לְשִׁמְאַלּוֹ עִם הַפְּרֻכָּת עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְאֶרֶץ. הַגִּיעַ לְאֶרֶץ, נוֹתֵן אֶת הַמַּחֲתָה בֵּין שְׁנֵי הַבָּדִים. צָבַר אֶת הַקְּטָרֶת עַל גְּבִי גְחָלִים, וְנִתְּמַלֵּא כָּל הַבֵּית כְּלוֹ עֶשֶׂן. יָצָא וּבָא לוֹ בְּדֶרֶךְ בֵּית כְּנִיסָתוֹ, וּמִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה קְצָרָה בְּפִתֵּי הַחִיצוֹן, וְלֹא הָיָה מֵאֲרִיף בְּתַפְלָתוֹ, שְׁלֹא לְהַבְעִית אֶת יִשְׂרָאֵל:

מִשְׁנֵטֶל הָאֶרֶץ, אֲבָן הָיְתָה שֵׁם מִימּוֹת נְבִיאִים רַאשׁוֹנִים, וּשְׁתֵּיהֶן הָיְתָה נִקְרָאת, גְּבוּהָה מִן הָאֶרֶץ שֵׁלשׁ אַצְבָּעוֹת, וְעַלֶּיהָ הָיָה נוֹתֵן:

נִטַּל אֶת הַדָּם מִמִּי שֶׁהָיָה מְמַרְס בּוֹ, נִכְנָס לְמִקּוֹם שֶׁנִּכְנָס, וְעָמַד בְּמִקּוֹם שֶׁעָמַד, וְהָיָה מְמַנּוֹ אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְלֹא הָיָה מִתְפַּנֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, אֶלָּא כְּמַצְלִיף. וְכֵה הָיָה מוֹנֶה, אַחַת, אַחַת וְאַחַת, אַחַת וְשְׁתֵּים, אַחַת וְשֵׁלשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמֵשׁ, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה. יָצָא וְהִנִּיחוֹ עַל כֶּן הָיָה שֶׁבִּהִיכֵל:

הַבִּיאוּ לוֹ אֶת הַשְּׁעִיר, שֶׁחִטּוֹ וְקַבְּלוּ בַּמִּזְבֵּחַ אֶת דָּמּוֹ. נִכְנָס לְמִקּוֹם שֶׁנִּכְנָס, וְעָמַד בְּמִקּוֹם שֶׁעָמַד, וְהָיָה מְמַנּוֹ אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְלֹא הָיָה מִתְפַּנֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, אֶלָּא כְּמַצְלִיף. וְכֵה הָיָה מוֹנֶה, אַחַת, אַחַת וְאַחַת, אַחַת וְשְׁתֵּים, אַחַת וְשֵׁלשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמֵשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה. נִטַּל דָּם הַשְּׁעִיר וְהַנִּיחַ דָּם הַפֶּה, וְהָיָה מְמַנּוֹ עַל הַפְּרֻכָּת שֶׁכָּנְגַד הָאֶרֶץ מִבְּחוּץ, אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְלֹא הָיָה מִתְפַּנֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, אֶלָּא כְּמַצְלִיף. וְכֵה הָיָה מוֹנֶה, אַחַת וְשְׁתֵּים, אַחַת וְשֵׁלשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמֵשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה. נִטַּל דָּם הַשְּׁעִיר וְהַנִּיחַ דָּם הַפֶּה, וְהָיָה מְמַנּוֹ עַל הַפְּרֻכָּת שֶׁכָּנְגַד הָאֶרֶץ מִבְּחוּץ, אַחַת לְמַעְלָה וְשֹׁבַע לְמַטָּה, וְלֹא הָיָה מִתְפַּנֵּן לְהִזּוֹת לֹא לְמַעְלָה וְלֹא לְמַטָּה, אֶלָּא כְּמַצְלִיף. וְכֵה הָיָה מוֹנֶה, אַחַת וְשְׁתֵּים, אַחַת וְשֵׁלשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמֵשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה.

בְּקִרְבָּנוֹת צְבוּר. אֶבֶל בְּקִרְבָּן יָחִיד, אִם רָצָה לְהַקְרִיב, מְקַרֵּב. הַפְּשֻׁט וְנִתְּחַן שֵׁל אֱלוֹ וְאֱלוֹ שְׁוִין:

ג'

אִמֵּר לָהֶם הַמַּמְנֶה, צִאוּ וְרֵאוּ אִם הִגִּיעַ זְמַן הַשְּׁחִיטָה. אִם הִגִּיעַ, הִרְאָה אוֹמֵר, בְּרָקָא. מִתְּחִלָּה בֵּין שְׁמוֹאֵל אוֹמֵר, הָאִיר פְּנֵי כָּל הַמִּזְבֵּחַ עַד שֶׁבִּחְבְּרוֹן. וְהוּא אוֹמֵר הֵן:

וְלָמָּה הִצְרָכּוֹ לָכֵךְ, שֶׁפַּעַם אַחַת עָלָה מֵאוֹר הַלְבָנָה וְדָמּוֹ שֶׁהָאִיר מִזְרַח, וְשֶׁחִטּוֹ אֶת הַתְּמִיד, וְהוֹצִיאָהּ לְבֵית הַשְּׁרָפָה. הוֹרִידוּ כֵהֵן גְּדוֹל לְבֵית הַטְּבִילָה. זֶה הַפֶּלֶל הָיָה בַּמִּקְדָּשׁ, כָּל הַמַּסָּף אֶת רַגְלָיו טָעוּן טְבִילָה, וְכָל הַמַּטִּיל מִיָּם טָעוּן קְדוּשַׁת יָדִים וְרַגְלָיִם:

אִין אָדָם נִכְנָס לְעֻזְרָה לְעֻבְדָּה, אֶפְלוּ טְהוֹר, עַד שֶׁיִּטְבַּל. חֲמֵשׁ טְבִילוֹת וְעֻזְרָה קְדוּשִׁין טוֹבֵל פְּהִין גְּדוֹל וּמְקַדֵּשׁ בּוֹ בַּיּוֹם, וְכֵלֶן בְּקֶדֶשׁ עַל בֵּית הַפְּרָנָה, חוּץ מִזוּ בְּלִבָּד:

פָּרָסוּ סְדִין שֵׁל בּוּץ בִּינוּ לְבֵין הָעָם. פֶּשֶׁט, יָרֵד וְטָבֵל, עָלָה וְנִסְתַּפַּג. הַבִּיאוּ לוֹ בְּגָדֵי זָהָב, וְלָבַשׁ וְקֶדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. הַבִּיאוּ לוֹ אֶת הַתְּמִיד. קֶרְצוּ, וּמִרְק אַחֵר שְׁחִיטָה עַל יָדוֹ. קָבַל אֶת הַדָּם וְיִרְקוּ. נִכְנָס לְהַקְטִיר קְטֹרֶת שֵׁל שֹׁחַר, וְלִהְטִיב אֶת הַנְּרוֹת, וְלִהְקִירֵב אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הָאֲבָרִים וְאֶת הַחֲבָתִין וְאֶת הַיָּין:

קְטֹרֶת שֵׁל שֹׁחַר הָיְתָה קְרֵבָה בֵּין דָּם לְאֲבָרִים. שֵׁל בֵּין הָעֲרִפִּים, בֵּין אֲבָרִים לְנִסְכִּים. אִם הָיָה כֵהֵן גְּדוֹל וְכֵהֵן אוֹ אֲסֻטָּנִים, מִחֲמִין לוֹ חֲמִין וּמִטִּילִין לְתוֹךְ הַצָּוֶן, כְּדֵי שֶׁתַּפּוּג צִנְתָּן:

הַבִּיאוּהוּ לְבֵית הַפְּרָנָה, וּבְקֶדֶשׁ הָיְתָה. פָּרָסוּ סְדִין שֵׁל בּוּץ בִּינוּ לְבֵין הָעָם, קֶדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו וּפֶשֶׁט. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, פֶּשֶׁט, קֶדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו. יָרֵד וְטָבֵל, עָלָה וְנִסְתַּפַּג. הַבִּיאוּ לוֹ בְּגָדֵי לָבָן, לָבַשׁ וְקֶדֶשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו:

בְּשֹׁחַר הָיָה לּוֹבֵשׁ פְּלוּסִין שֵׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר מָנֶה, וּבֵין הָעֲרִפִּים הַנְּדוּן שֵׁל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת זוֹז, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, בְּשֹׁחַר הָיָה לּוֹבֵשׁ שֵׁל שְׁמֹנֶה עֶשֶׂר מָנֶה, וּבֵין הָעֲרִפִּים שֵׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר מָנֶה, הַכֹּל שְׁלֹשִׁים מָנֶה. אֱלוֹ מִשְׁל צְבוּר. וְאִם רָצָה לְהוֹסִיף, מוֹסִיף מִשְׁלּוֹ:

כָּא לֹא אֶצֶל פָּרוֹ, וּפָרוֹ הָיָה עוֹמֵד בֵּין הָאוֹלָם לְמִזְבֵּחַ, רֹאשׁוֹ לְדְרוֹם וּפָנָיו לְמַעֲרָב, וְהַפְּהִין עוֹמֵד בַּמִּזְבֵּחַ וּפָנָיו לְמַעֲרָב, וְסוּמָךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וּמִתּוֹדָה. וְכֵה הָיָה אוֹמֵר, אָנָּה הָשֵׁם, עֲוִיתִי וּפְשָׁעִי חֲטָאתִי לִפְנֵיךְ אָנִי וּבֵיתִי. אָנָּה הָשֵׁם, כִּפּוּר נָא לְעוֹנוֹת וְלַפְשָׁעִים וְלַחֲטָאִים, שְׁעוֹתֵי וּפְשָׁעֵי וְשִׁחְטָתִי לִפְנֵיךְ אָנִי וּבֵיתִי, כִּפְתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ (ויקרא טז), כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חֲטָאוֹתֵיכֶם לִפְנֵי יְיָ תִּטְהָרוּ. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כָּא לֹא לְמִזְרַח הָעֻזְרָה, לְצָפוֹן הַמִּזְבֵּחַ, הַסֵּגֶן מִימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמָאלוֹ. וְשֵׁם שְׁנֵי שְׁעִירִים, וְקִלְפֵי הָיְתָה שֵׁם וְכֵה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת. שֵׁל אֶשְׁכּוּרֵעַ הָיָה, וְעִשְׂשָׁן בֵּין גְּמָלָא שֵׁל זָהָב, וְהָיָה מְזִכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבַּח: בֵּין קִטִּין עֲשֶׂה שְׁנַיִם עֶשֶׂר יָד לְכִיּוֹר, שְׁלֹא הָיוּ לוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם. וְאִף הוּא עֲשֶׂה מוֹכְנֵי לְכִיּוֹר, שְׁלֹא יִהְיוּ מִימִיו נִפְסָלִין בְּלִינָה. מְנַבֵּז הַמִּלָּךְ הָיָה עוֹשֶׂה כָּל יְדוֹת הַכִּלִּים שֵׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים שֵׁל זָהָב. הִילְנִי אִמּוֹ עֲשֶׂתָה נִבְרַשְׁתָּ שֵׁל זָהָב עַל פִּתְחוֹ שֵׁל הִיכֵל. וְאִף הָיָה עֲשֶׂתָה טְבִילָה שֵׁל זָהָב שֶׁפָּרַשְׁתָּ סוּטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ. נִיָּקָנוֹר נַעֲשֶׂה נִסִּים לְדִלְתוֹתָיו, וְהָיָה מְזִכְרִין אוֹתוֹ לְשִׁבַּח:

וְאֱלוֹ לְגִנְאִי, שֵׁל בֵּית גְּרָמוֹ לֹא רָצוּ לְלַמֵּד עַל מַעֲשֶׂה לָחֵם הַפָּנִים. שֵׁל בֵּית אֲבִטְיָנָס לֹא רָצוּ לְלַמֵּד עַל מַעֲשֶׂה הַקְּטָרֶת. הַגֵּרָס בֵּין לֹוי הָיָה יוֹדֵעַ פָּרָק בְּשִׁיר וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד. בֵּין קִמְצָר לֹא רָצָה לְלַמֵּד עַל מַעֲשֶׂה הַקֶּתֶב. עַל הָרֹאשׁוֹנִים נֶאֱמַר (משלי י'), זָכַר צַדִּיק לְכִרְכָּה. וְעַל אֱלוֹ נֶאֱמַר (שם) וְשֵׁם וְשָׁעִים יִרְקָב:

ד'

טָרַף בְּקִלְפֵי וְהָעֲלָה שְׁנֵי גוֹרְלוֹת. אֶחָד כְּתוּב עָלָיו לְשֵׁם וְאֶחָד כְּתוּב עָלָיו לְעֻזְאֵל. הַסֵּגֶן בִּימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמָאלוֹ. אִם שֵׁל שֵׁם עָלָה בִּימִינוֹ, הַסֵּגֶן אוֹמֵר לוֹ, אִישִׁי כֵהֵן גְּדוֹל, הַגְּבֵהָ יְמִינָךְ. וְאִם שֵׁל שֵׁם עָלָה בְּשִׁמְאַלּוֹ, רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמֵר לוֹ, אִישִׁי כֵהֵן גְּדוֹל, הַגְּבֵהָ שְׁמָאלְךָ. נִתְּנוּ עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְאוֹמֵר, לִי חֲטָאת. רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵל אוֹמֵר, לֹא הָיָה צָרִיף לוֹמֵר חֲטָאת, אֶלָּא לִי. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

קָשַׁר לְשׁוֹן שֵׁל וְהוֹרִית בְּרֹאשׁ שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח וְהַעֲמִידוּ כְּנָגַד בֵּית שְׁלֹחֹו, וְלִנְשָׁחֻט כְּנָגַד בֵּית שְׁחִיטָתוֹ. כָּא לֹא אֶצֶל פָּרוֹ שְׁנֵיהֶן, וְסוּמָךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וּמִתּוֹדָה. וְכֵה הָיָה אוֹמֵר, אָנָּה הָשֵׁם, עֲוִיתִי וּפְשָׁעִי

של היכל, וכשהגיע שער למדבר היה הלשון מלבין, שנאמר (ישעיה א), אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

בא לו כהן גדול לקרות. אם רצה לקרות בכגדי בוץ, קורא. ואם לא, קורא באצטלית לבן משלו. חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול, וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד, וקורא אחרי מות ואף בעשור. וגדול ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר, יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן, ובעשור שבחמש הפקודים קורא על פה, ומברך עליה שמנה ברכות, על התורה, ועל העבודה, ועל ההודאה, ועל מחילת העון, ועל המקדש בפני עצמו, ועל ישראל בפני עצמן ועל ירושלים בפני עצמה ועל הפהנים בפני עצמן ועל שאר התפלה:

הרואה כהן גדול כשהוא קורא, אינו רואה פר ושעיר הנשרפים. והרואה פר ושעיר הנשרפים, אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא. ולא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה רגל רחוקה, ומלאכת שגיתן שיה כהן:

אם בכגדי בוץ קורא, קדש ידיו ורגליו, פשט ירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ויצא ועשה את אילו ואת איל העם, ואת שכעת כבשים תמימים בני שנה, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, עם תמיד של שחר היו קרבים, ופר העולה ושעיר הנעשה בחוץ היו קרבים עם תמיד של בין הערבים: קדש ידיו ורגליו, ופשט ירד וטבל ועלה ונסתפג. הביאו לו בגדי לבן, ולבש, וקדש ידיו ורגליו. נכנס להוציא את הכף ואת המחתה. קדש ידיו ורגליו, ופשט ירד וטבל, עלה ונסתפג. הביאו לו בגדי זהב ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ולהטיב את הנרות, וקדש ידיו ורגליו, ופשט. הביאו לו בגדי עצמו, ולבש. ומלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקדש:

כהן גדול משמש בשמנה כלים. וההדיוט בארבעה, בכתנת ומכנסים ומצנפת ואבנט. מוסיף עליו כהן גדול, חשן ואפוד ומעיל וציץ. באלו נשאלין באורים ותמים. ואין נשאלין אלא למלך ולבית דין ולמי שהצבור צריך בו:

יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה. והמלך והכהן ירחצו את פניהם, והכהן תנעל את הסנדל, דברי רבי אליעזר, ובחכמים אוסרין:

האוכל ככותבת הגסה, כמותה וקגרעניתה, והשותה מלא לגמיו, חיב. כל האכלין מצטרפין לככותבת. כל המשקין מצטרפין למלא לגמיו. האוכל ושותה, אין מצטרפין:

אכל ושתה בהעלם אחת, אינו חיב אלא חטאת אחת. אכל ועשה מלאכה, חיב שתי חטאות. אכל אכלין שאינן ראויין לאכילה, ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה, ושתה ציר או מרס, פטור:

התינוקות, אין מענין אותן ביום הכפורים, אבל מחנכין אותם לפני שנה ולפני שנתיים, בשביל שיהיו רגילין במצות:

עברה שהריחה, מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. חולה מאכילין אותו על פי בקיאתו. ואם אין שם בקיאתו, מאכילין אותו על פי עצמו, עד שיאמר די:

מי שאחזו בלמוס, מאכילין אותו אפלו דברים טמאים, עד שיאורו עיניו. מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ורבי מתא בן חרש מתיר. ועוד אמר רבי מתא בן חרש, החושש בגרונו, מטילין לו סם בתוך פיו בשבת, מפני שהוא ספק נפשות, וכל ספק נפשות דוחה את השבת:

מי שנפלה עליו מפלת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל, מפקחין עליו את הגל. מצאוהו חי, מפקחין עליו. ואם מת, יניחוהו:

חטאת ואשם ודאי מכפרין. מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה. התשובה מכפרת על עברות קלות על עשה ועל לא תעשה. ועל התמורות היא תולה עד שיבא יום הכפורים ויכפר:

האומר, אהטא ואשוב, אהטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. אהטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחבירו, אין יום הכפורים מכפר, עד שירצה את חבירו. את זו דרש

אחת ופש, אחת ושבע. ערה דם הפר לתוך דם השעיר, ונתן את המלא ברגלן:

ויצא אל המזבח אשר לפני יי, זה מזבח הזהב. התחיל מחטא ויורד. מהיכן הוא מתחיל, מקרן מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, דרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת על מזבח החיצון, משם היה גומר על מזבח הפנימי. רבי אליעזר אומר, במקומו היה עומד ומחטא. ועל כלן היה נותן מלמטה למעלה, חוץ מה שהיתה לפניו, שעליה היה נותן מלמעלה למטה:

היה על טהרו של מזבח שבע פעמים, ושיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון, ושל מזבח החיצון היה שופך על יסוד דרומי. אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון, ונקברין לגננין לזבל, ומועלין בהן:

כל מעשה יום הכפורים האמור על הסדר, אם הקדים מעשה לחבירו, לא עשה כלום. הקדים דם השעיר לדם הפר, יחזור ויזה מדם השעיר לאחר דם הפר. ואם עד שלא גמר את המתנות שבפנים נשפך הדם, יביא דם אחר ויחזור ויזה בתחלה בפנים. וכן בהיכל, וכן במזבח הזהב, שכלן כפרה בפני עצמן. רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים, במקום שפסק, משם הוא מתחיל:

ו

שני שעירי יום הכפורים, מצותן שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובליקחתן כאחד. ואף על פי שאינן שוין, כשרין. לקח אחד היום ואחד למחר, כשרין. מת אחד מהן, אם עד שלא הגריל מת, לקח זוג לשני. ואם משהגריל מת, יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחלה, ויאמר, אם של שם מת, זה שעלה עליו הגורל לשם יתקנם תחתיו. ואם של עזאזל מת, זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקנם תחתיו. והשני יצא עד שישתאב, וימכר ויפלו דמיו לנגדה, שאין חטאת צבור מתה. רבי יהודה אומר, תמות. ועוד אמר רבי יהודה, נשפך הדם, ימות המשתלח. מת המשתלח, ישפך הדם:

בא לו אצל שעיר המשתלח וסומך שתי ידיו עליו ומתודה. וכך היה אומר, אגא השם, ערו פשעו חטאו לפניך עמך בית ישראל. אגא בשם, כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים, שעו ושפשעו ושחטאו לפניך עמך בית ישראל, ככתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא טז), כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו. והפהנים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים שם המפרש שהוא יוצא מפי כהן גדול, היו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם, ואומרים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

מסרו למי שהיה מוליכו. הפל כשרין להוליכו, אלא שעשו הפהנים גדולים קבע ולא היו מניחין את ישראל להוליכו. אמר רבי יוסי, מעשה והוליכו ערסלא, וישראל היה:

וכבש עשו לו מפני הבבלים, שהיו מתלשים בשערו, ואומרים לו, טל וצא, טל וצא. מיקרי ירושלים היו מלוין אותו עד סבה הראשונה. עשר סבות מירושלים ועד צוק, תשעים ריס, שבעה ומחצה לכל מיל:

על כל סבה וסבה אומרים לו, הרי מזון ונהרי מים. ומלוין אותו מסכה לסכה, חוץ מאחרונה שבהן, שאינו מגיע עמו לצוק, אלא עומד מרחוק ורואה את מעשיו:

מה היה עושה, חולק לשון של זהרית, חציו קשר בסלע וחציו קשר בין שתי קרניו, ודחפו לאחוריו, והוא מתגלגל ויורד, ולא היה מגיע לחצי החר עד שנעשה אברים אברים. בא וישב לו תחת סבה אחרונה עד שתחשף. ומאימתי מטמא בגדים, משנצא חוץ לחומת ירושלים. רבי שמעון אומר, משעת דחיתו לצוק:

בא לו אצל פר ושעיר הנשרפין. קרען והוציא את אמוריהן, נתנן במגיס, והקטירן על גבי המזבח. קלען במקלעות, והוציאן לבית השרפה. ומאימתי מטמאין בגדים, משנצאו חוץ לחומת העזרה. רבי שמעון אומר, משיצת האור ברגל:

אמרו לו לכהן גדול, הגיע שער למדבר. ומנין היו יודעין שהגיע שער למדבר, דרפיות היו עושין, ומניפין בסודרין, ויודעין שהגיע שער למדבר. אמר רבי יהודה, והלא סימן גדול היה להם, מירושלים ועד בית חדרו שלשה מילין. הולכין מיל, וחוזרין מיל, ושוהין כרי מיל, ויודעין שהגיע שער למדבר. רבי ישמעאל אומר, והלא סימן אחר היה להם, לשון של זהרית היה קשור על פתחו

BeraHot- משנה ברכות

א'

מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהפנהגים נכנסים לאכל בתרומתן. עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. וכן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר. מעשה שבאו בניו מבית המשחה, אמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להם, אם לא עלה עמוד השחר, תיבין אתם לקרות. ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר תלבים ואברים, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלים ליום אחד, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העברה:

מאימתי קורין את שמע בשחרית. משפיר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר, בין תכלת לכרתי. וגומרה עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר, עד שלש שעות, שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות. הקורא מכאן ואילך לא הפסיד, כאדם הקורא בתורה:

בית שמאי אומרים, בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבקר יעמדו, שנגמר (דברים ו) ובשכב ובקומה. ובית הלל אומרים, כל אדם קורא כדרך שנגמר (שם) ובלקח בדורו. אם כן, למה נאמר ובשכב ובקומה, בשעה שבני אדם שוכבים, ובשעה שבני אדם עומדים. אמר רבי טרפון, אני הייתי בא בדורו, והשתי לקרות, כדברי בית שמאי, וספנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו, כדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל:

בשחר מברך שמים לפניך ואחת לאחריה, ובערב שמים לפניך ושמים לאחריה. אחת ארבה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריך. לחתם, אינו רשאי שלא לחתם. ושל לא לחתם, אינו רשאי לחתם:

מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אליעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא, שנגמר (דברים טז) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך, הימים. כל ימי חייך, הלילות. וחכמים אומרים, ימי חייך, העולם הזה. כל ימי חייך, להביא לימות המשיח:

ב'

היה קורא בתורה, והגיע זמן המקרא, אם כן לבו, יצא. ואם לאו, לא יצא. בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב, ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, באמצע שואל מפני היראה, ומשיב מפני הכבוד, בפרקים שואל מפני הכבוד, ומשיב שלום לכל אדם:

אלו הן בין הפרקים, בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, ובין שמע לנהיה אם שמע, בין נהיה אם שמע לויאמר, בין ויאמר לאמת ויציב. רבי יהודה אומר, בין ויאמר לאמת ויציב לא פסיק. אמר רבי יהושע בן קרחה, למה קדמה שמע לנהיה אם שמע, אלא כדי שיקבל עליו על מלכות שמים תחלה, ואחר כך יקבל עליו על מצות. ונהיה אם שמע לויאמר, שנהיה אם שמע נהג ביום ובלילה, ויאמר אינו נהג אלא ביום:

הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו, יצא. רבי יוסי אומר, לא יצא. קרא ולא דקדק באותיותיה, רבי יוסי אומר יצא, רבי יהודה אומר לא יצא. הקורא למפרע, לא יצא. קרא וטעה, יחזר למקום שטעה: האמנין קורין בראש האילן או בראש הנדבך, מה שאינן רשאים לעשות כן בתפלה:

חתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת, אם לא עשה מעשה. מעשה ברבן גמליאל שקרא בלילה הראשון ששוא. אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו, רבנו, שחתן פטור מקריאת שמע בלילה הראשון. אמר להם, איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפלו שעה אחת:

רחץ לילה הראשון שמתה אשתו. אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו, רבנו, שאכל אסור לרחץ. אמר להם, איני כשאר כל אדם, אסונים אני:

וכשמת טבי עבדו, קבל עליו תנחומין. אמרו לו תלמידיו, לא למדתנו רבנו, שאין מקבלין תנחומין על העבדים. אמר להם, אין טבי עבדי כשאר כל העבדים, כשר היה:

רבי אליעזר בן עזריה, מפל חטאתיכם לפני יי תטהרו (ויקרא טז), עברות שבין אדם למקום, יום הכפורים מכפר. עברות שבין אדם לחברו, אין יום הכפורים מכפר, עד שיגדל את חברו. אמר רבי עקיבא, אשורכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנגמר (יחזקאל לו), וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר (ירמיה יז), מקנה ישראל יי, מה מקנה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

העובר לפני התיבה, לא יענה אחר הפהנים אמן, מפני הטרור. ואם אין שם פהן אלא הוא, לא ישא את כפיו. ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו, רשאי:

הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה, סִמֵּן רַע לּוֹ. וְאִם שָׁלִיחַ צַבּוּר הוּא, סִמֵּן רַע לְשׁוֹלְחֵיו, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁלּוּחֹוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ. אָמְרוּ עָלָיו עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוּסָא, כִּשְׁהִיָּה מִתְפַּלֵּל עַל הַחֹלִים וְאוֹמֵר, זֶה חַי וְזֶה מֵת. אָמְרוּ לוֹ, מִזֵּין אֲתָה יוֹדֵעַ. אָמַר לָהֶם, אִם שְׂגוּרָה תִּפְּלִיתִי בְּפִי, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל. וְאִם לֹא, יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מִטָּרֵךְ:

6

פִּיצֵד מִבְּרִיחַיִן עַל הַפְּרוֹת. עַל פְּרוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר, בּוֹרָא פְּרֵי הָעֵץ, חוּץ מִן הַיֵּין, שֶׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרֵי הַגֶּפֶן. וְעַל פְּרוֹת הָעָרֶץ אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרֵי הָעֵדְמָה, חוּץ מִן הַפֶּת, שֶׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמוֹצֵיא לְחֶם מִן הָעָרֶץ. וְעַל הַיְרֻקוֹת אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרֵי הָעֵדְמָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בּוֹרָא מִינֵי דְשֵׁאִים:

בַּרְךְ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה, יֵצֵא. וְעַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ. לֹא יֵצֵא. עַל כָּל־אֵם אֲמַר שֶׁהֵפֵל נִהִיָּה. יֵצֵא:

ועל דבר שאין גדולו מן הארץ אומר שֶהֶפֶל. על החמץ ועל הנובלות
ועל הגובאי אומר שֶהֶפֶל. על החלב ועל הגבינה ועל הפיצים אומר
שֶהֶפֶל. רבי יהודה אומר, כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו:

הַיִּי לִפְנֵי מִיָּנִים הַרְבֵּה, רַבִּי יִהְיֶה אִמְרָה, אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם מִמֶּנּוּ שֶׁבָּעָה, מְבָרֵךְ עָלָיו. וְחֻכָּמִים אֹמְרִים, מְבָרֵךְ עַל אֵיזָה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה: בְּרֹךְ עַל הַיֵּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזֹזֵן, פֶּטֶר אֶת הַיֵּין שֶׁלְּאַחֵר הַמְּזֹזֵן. בְּרֹךְ עַל הַפֶּרֶפֶרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזֹזֵן, פֶּטֶר אֶת הַפֶּרֶפֶרֶת שֶׁלְּאַחֵר הַמְּזֹזֵן. בְּרֹךְ עַל הַפֶּת, פֶּטֶר אֶת הַפֶּרֶפֶרֶת. עַל הַפֶּרֶפֶרֶת, לֹא פֶטֶר אֶת הַפֶּת. בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵף לֹא מַעֲשֶׂה קִדְרָה:

הַיּוֹשִׁבִּין לְאָכֹל, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרֹךְ לַעֲצֹמוֹ. הַסִּבּוֹ, אֶחָד מִבְּרֹךְ לְכָל. בֶּאֱלֵם יִזְן בַּתוֹךְ הַמְּזוּז, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּרֹךְ לַעֲצֹמוֹ. לְאַחֵר הַמְּזוּז, אֶחָד מִבְּרֹךְ לְכָל. וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמְּגִמָּה, אֵף עַל פִּי שְׁאִין מִבִּיאִין אֶת הַמְּגִמָּה אֵלָּא לְאַחֵר הַסִּפְּדָה:

הביאו לפניו מליץ בתחלה ופת עמו, מברך על המליץ ופוטר את הפת, שהפת טפלה לו. זה הכלל, כל שהוא עקר ועמו טפלה, מברך על העקר ופוטר את הטפלה:

אָל תַּאֲנִים עֲנִים וְרִמּוֹנִים, מִבֶּרֶךְ אַחֲרֵיהֶן שֶׁל בְּרֻכּוֹת, דְּבָרֵי רֵן
וְגַמְלִיאֵל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, בְּרֻכָּה אַחַת מֵעֵין שֶׁלֶשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר, אֲפֹלוּ אָכַל שֶׁלֶק וְהוּא מִזֹּנוֹ, מִבֶּרֶךְ אַחֲרָיו שֶׁלֶשׁ בְּרֻכּוֹת.
הַשּׁוֹתֶה מִים לְצִמְאוֹ, אוֹמֵר שֶׁהֶפֶל נִהְיָ בְּדִבְרֹו. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר,
בּוֹרֵא נַפְשוֹת רַבּוֹת:

٧

שְׁלֹשָׁה שָׁאֲכָלוּ כְּאֶחָד, חִיבִין לִזְמָן. אָכַל דְּמָאִי, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וּשְׁנֵטְלָה תְרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהִקְדָּשׁ שְׁנֵפָדוֹ, וְהַשְׁמֵשׁ שָׁאֲכַל כְּפִזִּית, וְהַפּוֹתִי, מִזְמָנִין עֲלֵיהֶם. אָכַל אָכַל טָבֵל, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְרוּמָתוֹ, וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהִקְדָּשׁ שֶׁלֹּא נָפְדוֹ, וְהַשְׁמֵשׁ שָׁאֲכַל כְּפִזִּית, וְהַנֶּכְרִי, אֵין מִזְמָנִין עֲלֵיהֶם:

נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים, אֵין מְזֻמָּנִין עֲלֵיהֶם. עַד כִּמָּה מְזֻמָּנִין, עַד כְּזֵית. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, עַד כִּבְרִיעָה:

פִּיגַד מִזְמִינִי, בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר נִבְרָךְ. בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא, אוֹמֵר בְּרָכוּ. בְּעֶשְׂרָה, אוֹמֵר נִבְרָךְ לֵאלֹהֵינוּ. בְּעֶשְׂרָה וְהוּא, אוֹמֵר בְּרָכוּ. אֶחָד עֶשְׂרָה וְאֶחָד עֶשְׂרָה רַבּוֹא. בְּמֵאָה אוֹמֵר, נִבְרָךְ לֵי אֱלֹהֵינוּ. בְּמֵאָה וְהוּא, אוֹמֵר בְּרָכוּ. בְּאַלֶּף, אוֹמֵר נִבְרָךְ לֵי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. בְּאַלֶּף וְהוּא, אוֹמֵר בְּרָכוּ. בְּרַבּוֹא, אוֹמֵר, נִבְרָךְ לֵי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצִּבְאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עַל הַמְּזוֹן שֶׁאֲכָלְנוּ. בְּרַבּוֹא וְהוּא, אוֹמֵר בְּרָכוּ. כַּעֲנָן שֶׁהוּא מְבַרֵךְ, כִּף עוֹנִין אַחֲרָיו, בְּרוּךְ יי אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי הַצִּבְאוֹת יוֹשֵׁב הַכְּרוֹבִים עַל הַמְּזוֹן שֶׁאֲכָלְנוּ. רַבִּי יוֹסֵף הַגִּילִי אוֹמֵר, לִפִּי רַב הַקָּהֵל הֵן מְבַרְכִין, שְׁנֵאֲמַר בְּמִקְהֵלוֹת בְּרָכוּ אֱלֹהִים, יי מִמָּקוֹר יִשְׂרָאֵל (תהלים סח). אֲמֹר רַבִּי עֲקִיבָא, מִה מְצִינִי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֶחָד מְרַבֵּין וְאֶחָד מְעִטִין אוֹמֵר, בְּרָכוּ אֵת יי. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, בְּרָכוּ אֵת יי הַמְּבַרֵךְ :

שְׁלֹשָׁה שָׁאֵלוּ כֶּאֱחָד, אֵינָן רְשָׁאִין לַחֲלֹק, וְכֵן אֶרְבָּעָה, וְכֵן חֲמִשָּׁה.
שֵׁשֶׁה נִחְלְקִין, עַד עֶשְׂרֶה. וְעֶשְׂרֶה אֵינָן נִחְלְקִין, עַד שִׁיחִיו עֶשְׂרִים:

חָתַן אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאת שְׁמַע לְלֵלָה הָרִאשׁוֹן, קוֹרֵא. רַבֵּן שְׁמַעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא כָל הַרוֹצֶה לְטַל אֶת הַשֵּׁם יִטַּל:

ג'

מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקריאת שמע, מן התפלה ומן התפילין.
נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן, את שלפני המטה ואת
שלחור המטה, את שלמטה צרף בקן פטורים, ואת שאין למטה
צרף בקן חבין. אלו ואלו פטורים מן התפלה:

קָבְרוּ אֶת הַמֶּת וְחָזְרוּ, אִם יָכוּלִין לַהֲתַחֵיל וְלִגְמֹר עַד שֶׁלֹּא יִגְיעוּ לַשְׁוֹרָה, יִתְחִילוּ. וְאִם לֹא, לֹא יִתְחִילוּ. הָעוֹמְדִים בַּשְׁוֹרָה, הַפְּנִימִים פְּטוּרִים, וְהַחִיצוֹנִים חַיְבִין:

נָשִׁים וְעֶבְרִים וְקִטְנִים פְּטוּרִין מִקְרִיאַת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִלִּין, וְחֻבִּין בַּתְּפִלָּה וּבַמְזוּזָה, וּבִבְרַכַּת הַמְּזוּזָה:

בפעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך, לא לפניה ולא לאחריה. ועל
המזון מברך לאחריו, ואינו מברך לפניו. רבי יהודה אומר, מברך
לפניהם ולאחריהם:

הָיָה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה, וְנִזְכָּר שֶׁהוּא בֶּעַל קָרִי, לֹא יִפְסִיק, אֲלָא יִקְרָא. יוֹד לְטַבֵּל, אִם יוֹכֵל לַעֲלוֹת וּלְהִתְפַּסֹּת וּלְקִרּוֹת עַד שֶׁלֹּא תִגַּץ הַחֲמָה, יַעֲלֶה וְיִתְפַּסֵּה וְיִקְרָא. וְאִם לֹא, יִתְפַּסֵּה בְּמִים וְיִקְרָא. אֲבָל לֹא יִתְפַּסֵּה, לֹא בְּמִים הָרָעִים וְלֹא בְּמֵי הַמְּשֻׁרָה, עַד שֶׁיִּטֵּיל לְתוֹכָן מִים. וְכֵמָּה יִרְחִיק מֵהֶם וּמִן הַצּוּאָה, אַרְבַּע אַמּוֹת:

זב שְׂרָאָה קָרִי, וְנָדָה שְׁפִלְטָה שִׁכְבַת זָרַע, וְהִמְשַׁמְשֵׁת שְׂרָאָתָה נָדָה, צְרִיכִין טְבִילָה, וְרַבֵּי יְהוּדָה פּוֹטֵר:

7

תפלת השחר, עד תצות. רבי יהודה אומר, עד ארבע שעות. תפלת המנחה עד הערב. רבי יהודה אומר, עד פלג המנחה. תפלת הערב אין לה קבע. ושל מוספין כל היום. רבי יהודה אומר, עד שבע שעות:

רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בבניסתר לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו, מה מקום לתפלה זו. אמר להם, בבניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי, וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם מִתְפַּלֵּל אָדָם שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, מֵעֵין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִם שְׁנוּרָה תִּפְּלֹתוֹ בִּפְיוֹ, תִּפְּלֵל שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה. וְאִם לֹא, מֵעֵין שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה:

רבי אליעזר אומר, העושה תפלתו קבע, אין תפלתו תחנונים. רבי יהושע אומר, המהלך במקום סכנה, מתפלל תפלה קצרה. אומר, הושע השם את עמך את שארית ישראל, בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך. ברוך אתה ה' שומע תפלה:

הָיָה רֹכֵב עַל הַחֲמֹר, בָּרַד. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לִירֵד, יַחְזִיר אֶת פָּנָיו, וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לִהְיוֹרֵץ אֶת פָּנָיו, יָבוֹן אֶת לְבֹו כְּנֶגֶד בַּיִת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים:

הָיָה יוֹשֵׁב בַּסְּפִינָה אוֹ בַּקָּרוֹן אוֹ בַּאֲסֵדָה, יָבוֹן אֶת לְבֹו כְּנֶגֶד בַּיִת קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים:

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר. ונחכמים ואמרים, בחבר עיר ושלל בחבר עיר. רבי יהודה אומר משמו, כל מקום שיש חבר עיר, היחיד פטור מתפלת המוספין:

ה'

אין עומדין להתפלל אלא מתוך פֿךד ראש. חסידים הראשונים היי
 שוהים שעה אחת ומתפללים, פֿדי שײַכנו את לבם למקום. אפלו
 המלך שואל בשלומו, לא שייכנו. ואפלו נחש כרוך על עקבו, לא
 יפסיק:

מְזַכְּרִין גְּבוּרוֹת גִּשְׁמִים בַּתַּחֲתֵי הַמַּתִּים, וְשׁוֹאֲלִין הַגִּשְׁמִים בְּכִרְכַּת הַשָּׁנִים, וְהַבְדֵּלָה בַּחוּגֵי הַדָּעַת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אוֹמְרָה בְּרָכָה רַבִּיעִית בַּפְּנֵי עֲצֻמָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בַּהֲדָאָה:

הָאוֹמֵר עַל קֵץ צָפוֹר גִּיעֵינּוּ רַחֲמֶיךָ. וְעַל טוֹב יִזְכֹּר שְׁמֶךָ, מוֹדִים מוֹדִים, מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. הַעוֹבֵר לִפְנֵי הַמִּבְרָה וְטָעָה, יַעֲבֹר אַחֵר תַּחֲתָיו, וְלֹא יֵהָ סָרְכָן בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. מִזֵּן הוּא מִתְחִיל, מִתְחַלֵּת הַבְּרָכָה שְׁטָעָה בָּהּ :

בה :

לו, יברך יי. ואומר (שופטים ו) יי עמך גבור החיל. ואומר (משלי כג) אל תבזו כי זקנה אפך. ואומר (תהלים קיט) עת לעשות ליי הפרו תורתך. רבי נתן אומר, הפרו תורתך עת לעשות ליי:

שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו, הרי אלו מצטרפים לזמון. ואם לאו, אלו מזמנין לעצמן, ואלו מזמנין לעצמן. אין מברכין על היין עד שיסתן לתוכו מים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, מברכין:

ח' אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל בפסעדה. בית שמאי אומרים, מברך על היין ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים, מברך על היין ואחר כך מברך על היין. בית שמאי אומרים, נוטלין לידיהם, ואחר כך מוזגין את הכוס. ובית הלל אומרים, מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין לידיהם: בית שמאי אומרים, מקנח ידיו במפה ומניחה על השלחן. ובית הלל אומרים, על הקסת: בית שמאי אומרים, מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידיהם. ובית הלל אומרים, נוטלין לידיהם ואחר כך מכבדין את הבית: בית שמאי אומרים, גר ומזון ובשמים והבדלה. ובית הלל אומרים, גר ובשמים ומזון והבדלה. בית שמאי אומרים, שברא מאור האש. ובית הלל אומרים, בורא מאורי האש: אין מברכין לא על הגר ולא על הבשמים של עובדי כוכבים, ולא על הגר ולא על הבשמים של מתים, ולא על הגר ולא על הבשמים שלפני עבודה זרה. אין מברכין על הגר עד שיאיתו לאורו: מי שאכל ושכח ולא ברך, בית שמאי אומרים, יחזר למקומו ויברך. ובית הלל אומרים, יברך במקום שזנכר. עד אימתי הוא מברך. עד כדי שיתעפל המזון שבמעיו: בא להם יין לאחר המזון ואין שם אלא אותו הכוס, בית שמאי אומרים, מברך על היין ואחר כך מברך על המזון. ובית הלל אומרים, מברך על המזון ואחר כך מברך על היין. עונין אמן אחר ישראל המברך, ואין עונין אמן אחר הכותי המברך, עד שישמע כל הברכה:

ט' הוואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה, אומר ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו: על הזקין, ועל הנזעזע, ועל הבקרים, ועל הרעמים, ועל הרוחות, אומר ברוך שפחו וגבורתו מלא עולם. על ההרים, ועל הגבעות, ועל הימים, ועל הנהרות, ועל המדברות, אומר ברוך עושה מעשה בראשית. רבי יהודה אומר, הוואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול, בזמן שוואה אותו לפתקים. על הגשמים ועל הבשורות הטובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל שמועות רעות אומר ברוך דין האמת: בנה בית חדש, וקנה כלים חדשים, אומר ברוך שהחנינו. מברך על הרעה מעין הטובה, ועל הטובה מעין הרעה. הצועק לשעבר, הרי זו תפלת שוא. כיצד. היתה אשתו מעברת, ואמר, יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא. היתה בא בדרך ושמע קול צוהה בעיר, ואמר יהי רצון שלא יהיו אלו בני ביתי, הרי זו תפלת שוא: הנכנס לברך מתפלל שמים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר, ארבע, שמים בכניסתו ושמים ביציאתו, ונותן הודאה לשעבר, וצוהק לעתיד לבא:

תיב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ובכל נפשך, אפלו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאדך, בכל ממונך. דבר אחר בכל מאדך, בכל מדה ומדה שהוא מודד לה הוי מודה לו במאד מאד. לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים. לא יכנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ובפגדתו, ובאבק שער רגליו, ולא יעשנו קפנדריא, וירקיקה מקל וחמר. כל חותמי ברכות שהיו במקדש, היו אומרים מן העולם. משקלקלו המינין, ואמרו, אין עולם אלא אחד, התקינו שיהיו אומרים, מן העולם ועד העולם. והתקינו, שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם, שנאמר (רות ב) והנה בעז בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים יי עמכם, ויאמרו

מִזִּין, וְכֵן שׁוֹמְרֵת יוֹם כְּגֹדֶר יוֹם לֹא תִטָּבֵל, עַד שֶׁתִּגָּזֵז הַחֲמֶה. וְכֵלֶן שֶׁעָשׂוּ מִשְׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר, כָּשָׁר:

כָּל הַיּוֹם כָּשָׁר לְקִרְיָאת הַמְּגִלָּה, וְלְקִרְיָאת הַהֵלֵל, וְלִתְקִיעַת שׁוֹפָר, וְלִנְטִילַת לִוְלָב, וְלִתְפִלַּת הַמוֹסָפִין, וְלַמוֹסָפִין, וְלוֹדוּי הַפָּרִים, וְלוֹדוּי הַמִּצֵּשׁ, וְלוֹדוּי יוֹם הַכַּפּוּרִים, לְמִיכָה, לְשַׁחֲסָה, לְתַנּוּפָה, לְהַגְשָׁה, לְקַמִּיצָה וְלַחֲקֻטָּה, לְמִלִּיקָה, וְלַקְבָּלָה, וְלַהֲזִיָּה, וְלַחֲשֻׁקֵּי סוּטָה, וְלַעֲרִיפַת הַעֲגֻלָּה, וְלַטְהֵרַת הַמִּצְרַע:

כָּל הַלֵּילָה כָּשָׁר לְקִצִּיַּת הָעֹמֵר וְלַחֲקֻטָּר חֲלָבִים וְאַבְרִים. זֶה הַכֵּלֶל, דָּבָר שֶׁמִּצְוֹת בְּיוֹם, כָּשָׁר כָּל הַיּוֹם. דָּבָר שֶׁמִּצְוֹתוֹ בְּלַיְלָה, כָּשָׁר כָּל הַלֵּילָה:

בְּגֵי הָעִיר שֶׁמָכְרוּ רְחוּבָה שָׁל עִיר, לוֹקְחִין בְּדָמָיו בֵּית הַהֶנְנֶסֶת. בֵּית הַהֶנְנֶסֶת, לוֹקְחִין תְּבָה. תְּבָה, לוֹקְחִין מִטְּפָחוֹת. מִטְּפָחוֹת, לוֹקְחִין סָפָרִים. סָפָרִים, לוֹקְחִין תּוֹרָה. אָבֵל אִם מָכְרוּ תּוֹרָה, לֹא יִקְחוּ סָפָרִים. סָפָרִים, לֹא יִקְחוּ מִטְּפָחוֹת. מִטְּפָחוֹת, לֹא יִקְחוּ תְּבָה. תְּבָה, לֹא יִקְחוּ בֵּית הַהֶנְנֶסֶת. בֵּית הַהֶנְנֶסֶת, לֹא יִקְחוּ אֶת הָרְחוּב. וְכֵן בְּמוֹתְרֵיהֶן. אֵין מוֹכְרִין אֶת שָׁל רַבִּים לְחִיד, מִפְּנֵי שֶׁמוֹרִידִין אוֹתוֹ מִקְדָּשָׁתוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. אָמְרוּ לוֹ, אִם כֵּן, אַף לֹא מַעִיר גְּדוּלָה לְעִיר קֶטְנָה:

אֵין מוֹכְרִין בֵּית הַהֶנְנֶסֶת, אֲלֵא עַל תְּנָאי שָׂאֵם יִרְצוּ יִחְזִירוּהוּ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְיַחֲכִמִּים אוֹמְרִים, מוֹכְרִים אוֹתוֹ מִמֶּכָּר עוֹלָם, חוּץ מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים, לְמִרְחָץ וּלְבִרְסָקִי וּלְטַבִּילָה וּלְבֵית הַמִּים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, מוֹכְרִין אוֹתוֹ לְשֵׁם חֲצֵר, וְהַלּוּקָם מֵה שִׁירְצָה יַעֲשֶׂה:

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בֵּית הַהֶנְנֶסֶת שֶׁתָּרַב, אֵין מִסְפִּידִין בְּתוֹכוֹ, וְאֵין מִפְּשִׁילִין בְּתוֹכוֹ חֲבָלִים, וְאֵין פּוֹרְשִׁין לְתוֹכוֹ מַצִּידוֹת, וְאֵין שׁוֹטְחִין עַל גַּגּוֹ פְּרוֹת, וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ קַפְנֶדְרָא, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כו), וְהַשְׁמוּתִי אֶת מִקְדָּשֶׁיכֶם, קִדְּשְׁתֶּן אֶף כְּשֶׁחֵן שׁוֹמְמִין. עָלוּ בּוֹ עֲשָׂבִים, לֹא יִתְּלַשׁ. מִפְּנֵי עֲגַמַת נַפֶּשׁ:

ראש חֹדֶשׁ אֲדָר שֶׁחַל לִהְיוֹת בְּשַׁבָּת, קוֹרִין בְּפֶרֶשֶׁת שְׁקָלִים (שמות
 27). חַל לִהְיוֹת בְּתוֹךְ הַשַּׁבָּת, מְקַדִּימִין לִשְׁעֹבֵר וּמְפַסְקִין לִשְׁבָּת
 אַחֲרֶת. בְּשִׁנָּה, וְזֹכֹר (דברים 16). בְּשָׁלִישִׁית, פָּרָה אֲדָמָה (במדבר
 15: 19). בְּרַבִּיעִית, הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֵס (שמות 13). בְּחִמְשִׁית, חוֹזְרִין
 לִלְכָּדָן. לִפְנֵי מְפַסְקִין, בְּרֵאשֵׁי חֻדְשִׁים, בַּחֲנֻכָּה וּבְפֻּרִים, בַּתְּעִנִּיּוֹת
 וּבַמְעֻדוֹת וּבִיוֹם הַכְּפֻּרִים :

בַּפֶּסַח קורין בִּפְרֶשֶׁת מוֹעֲדוֹת שֶׁל תּוֹרַת פְּהָנִים (ויקרא כב). בַּעֲצֵרֶת, שֶׁבַעָה שָׁבָעוֹת (דברים טז). בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּאָחָד לַחֹדֶשׁ (ויקרא כג). בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים, אַחֲרֵי מוֹת (שם טז). בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל חֹג קורין בִּפְרֶשֶׁת מוֹעֲדוֹת שֶׁבַת־תּוֹרַת פְּהָנִים (ויקרא כג), וּבִשְׂאֵר כָּל יְמֵי הַחֹג בְּקַרְבָּנֹת הַחֹג (במדבר טז):

בְּחִנּוּךְ, בְּנִשְׂיָאִים (שם ז). בְּפִרְוִים, וְיָבֵא עֲמֶלֶק (שמות יז). בְּרָאשֵׁי חֳדָשִׁים, וְיִבְרָאשֵׁי חֳדָשִׁיכֶם (במדבר כח). בְּמַעֲמָדוֹת, בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית (בראשית א). בְּפִתְעָנוּיֹת, בְּרָכּוֹת וּקְלָלוֹת (ויקרא כו). אֵין מִפְסִיקִין בְּקְלָלוֹת, אֲלֵא אֶחָד קוֹרֵא אֶת כָּלֵן. בְּשָׁנִי וּבְחִמִּישִׁי וּבִשְׁבַּת בְּמִנְחָה, קוֹרִין כְּסֶדֶר, וְאֵין עוֹלִין לָהֶם מִן הַחֲשׁוֹן, שְׁנֵאֲמַר (ויקרא כג), וְיִדְבֵּר מֹשֶׁה אֶת מַעֲדִי יְיָ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִצֹּתֹן שֶׁיְּהִי קוֹרִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזִמְנוֹ:

הקורא את המגלה עומד ויושב. קראת אחד, קראת שנים, וצא.
מקום שנהגו לברך, זכרך. ושלא לברך, לא זכרך. בשני ובחמישי
ובשבת במנחה, קורין שלשה, אין פותחין ואין מוסיפין עליהן, ואין
מפטירין בבכאי. הפותח והחותם בתורה, מברך לפניו ולאחריה:

בְּרֹאשֵׁי חֳדָשִׁים וּבְחֹל שָׁל מוֹעֵד, קוֹרִין אֲרֻבָּעָה, אֵין פּוֹחֲתִין מִהֶן
וְאֵין מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וְאֵין מַפְטִירִין בְּנֻבֵּיא. הַפּוֹתֵחַ וְהַחֹתֵם בַּתּוֹרָה,
מִבְּרֹךְ לִפְנֵיהּ וְלֵאחֲרֶיהָ. זֶה הַכֵּל, כָּל שֵׁשׁ בּוֹ מוֹסֵף וְאֵינוֹ יוֹם טוֹב,
קוֹרִין אֲרֻבָּעָה. בְּיוֹם טוֹב, חֲמִשָּׁה. בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים, שֵׁשָׁה. בְּשַׁבָּת,
שִׁבְעָה. אֵין פּוֹחֲתִין מִהֶן, אֲבָל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן, וּמַפְטִירִין בְּנֻבֵּיא.
הַפּוֹתֵחַ וְהַחֹתֵם בַּתּוֹרָה, מִבְּרֹךְ לִפְנֵיהּ וְלֵאחֲרֶיהָ:

אין פֿורסין אַת שְׁמַע, ואין עוֹבְרִין לִפְנֵי הַתְּכָה, ואין נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶם, ואין קוֹרִין בַּתּוֹרָה, ואין מִפְטִירִין בְּבִבְיָא, ואין עוֹשִׂין מַעֲמֵד וּמוֹשָׁב, ואין אוֹמְרִים בְּרַפְת אֲבָלִים וּתְנַחוּמֵי אֲבָלִים וּבִרְפַת חֲתָנִים, ואין מְזַמְּנִין בָּשָׂם, פָּחוֹת מֵעֶשְׂרֶה. וּבִקְרָקָעוֹת, תִּשְׁעָה וְלֹהֶן. וְאָדָם, כִּי יֵצֵא בָהֶן :

א'
מגלה נקראת באחד עשר, בשנים עשר, בשלושה עשר, בארבעה עשר, בחמשה עשר, לא פחות ולא יותר. כרפין המקפין חומה מימות יהושע בן נון, קורין בחמשה עשר. כפרים ועירות גדולות, קורין בארבעה עשר, אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה: כיצד. חל להיות יום ארבעה עשר בשני, כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות בשלישי או ברביעי, כפרים מקדימין ליום הכניסה ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות בחמישי, כפרים ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר. חל להיות ערב שבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות ומקפות חומה קורין בו ביום. חל להיות בשבת, כפרים ועירות גדולות מקדימין לקורין ליום הכניסה, ומקפות חומה למחר. חל להיות אחר השבת, כפרים מקדימין ליום הכניסה, ועירות גדולות קורין בו ביום, ומקפות חומה למחר:

אִיוֹ הָיָא עִיר גְּדוֹלָה, כֹּל שֵׁשׁ בָּהּ עֶשְׂרֵה בִטְלָנִים. פְּחוֹת מִכָּאן, הָרִי זָה כְּפָר. בְּאֵלּוֹ אֲמָרוּ מְקַדִּימִין וְלֹא מֵאַחֲרֵיין. אַבְל זְמַן עֲצִי כְתָנִים וְתִשְׁעָה כָּאֵב, חֲגִיגָה וְחֻקָּה, מֵאַחֲרֵיין וְלֹא מְקַדִּימִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֲמָרוּ מְקַדִּימִין וְלֹא מֵאַחֲרֵיין, מִתְרִין בְּהִסְפָּד וּבְתַעֲנִיּוֹת וּמִתְנוּת לְאֲבִיּוֹנִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתִי, מָקוֹם שֶׁנִּכְנָסִין בְּשָׁנִי וּבְחֻמְשִׁי. אַבְל מָקוֹם שֶׁאֵין נִכְנָסִין לֹא בְּשָׁנִי וְלֹא בְּחֻמְשִׁי, אֵין קוֹרִין אוֹתָהּ אֶלָּא בְּזִמְנָה :

קראו את המגלה באדר הראשון ונתעברה השנה, קורין אותה באדר השני, אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגלה ומתנות לאביונים:

אין בין יום טוב לשבת אלא אכל נפש בלכד. אין בין שבת ליום
הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בכרת:

אין בין המדר הנאה מחברו למדר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אכל נפש. אין בין נדרים לנדרות אלא שהנדרים חייב באחריותו, ונדרות אינו חייב באחריותו:

אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן. אין בין מצרע
מסגר למצרע מחלט אלא פריעה ופרימה. אין בין טהור מתוך הסגר
לטהור מתוך החלט אלא תגלחת וצפרים:

אין בין ספרים לתפלין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון, ותפלין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית:

אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרבה בגדים אלא פר הבא על פל המצות. אין בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה:

אין בין בָּמָה גְדוּלָה לְבָמָה קְטַנָּה אֵלָא פְּסָחִים. זֶה הַפֶּלֶל, כֹּל שְׁהָא נִדְר וְנִדְב, קָרֵב בְּפָמָה. וְכֹל שְׁאִינוּ לֹא נִדְר וְלֹא נִדְב, אִינוּ קָרֵב בְּפָמָה: אין בין שִׁילָה לַיְיֹושָׁלַם אֵלָא שְׁבִשִּׁילָה אוֹכְלִים קֳדָשִׁים קְלִים וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי כָּכֹל הַרְוָא, וּבִירוּשָׁלַם לְפָנִים מִן הַחוּמָה. וְכֹאן וְכֹאן קֳדָשִׁי קֳדָשִׁים וְנֹאכְלִים לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים. קֳדָשֶׁת שִׁילָה יֵשׁ אַחֲרֶיהָ הַתֵּר, וְקֳדָשֶׁת יְרוּשָׁלַם אֵין אַחֲרֶיהָ הַתֵּר:

ב' הקורא את המגלה למפרע, לא יצא. קראה על פה, קראה תרגום, בכל לשון, לא יצא. אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית, יצא:

קָרָאָה סְרֻגִּין, וּמִתְנַמֵּם, יֵצֵא. הִיָּה כּוֹתֵבָה, דּוֹרְשָׁה, וּמִגִּיהָ, אִם כּוֹן לְבוֹ, יֵצֵא. וְאִם לֹא, לֹא יֵצֵא. הִיָּמָה פְּתִיבָה בְּסֵם, וּבִסְקָרָה, וּבְקוּמוֹס וּבִקְנָקְנָתוֹס, עַל הַנִּיר וְעַל הַדְּפִתָּרָה, לֹא יֵצֵא, עַד שֶׁתִּהְיֶה פְּתִיבָה אֲשׁוּרִית. עַל הַסֶּפֶר וּבִדְרִי:

בְּן עֵיר שֶׁהָלַךְ לְכוּר וּבֶן כֶּרֶךְ שֶׁהָלַךְ לְעִיר, אִם עָתִיד לַחֲזֹר לְמָקוֹמוֹ,
קוֹרָא כְּמָקוֹמוֹ. וְאִם לֹא, קוֹרָא עֲמֻקָּה. וּמַהֲכִין קוֹרָא אָדָם אֶת הַמְּגִלָּה
וְיוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חֻכְתָּהּ, רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כְּלָה. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, מֵאִשׁ
יְהוּדִי (אִסְתֵּר ב' ה'). רַבִּי יוֹסֵי אֹמֵר, מֵאַחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (אִסְתֵּר
ג' א') :

הַפֶּל כְּשֶׁרִינ לְקִרּוֹת אֶת הַמְּגִלָּה, חוּץ מִחֶרֶשׁ, שׁוֹטָה, וְקָטָן. רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר בְּקָטָן. אִין קוֹרִין אֶת הַמְּגִלָּה, וְלֹא מְלִין, וְלֹא טוֹבְלִין, וְלֹא

PessaHim משנה פסחים

א'

אור לארבעה עשר, בודקין את חמץ לאור הנר. כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. ולמה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ. בית שמאי אומרים, שתי שורות על פני כל המרתף. ובית הלל אומרים, שתי שורות החיצונות שהן העליונות:

אין חוששין שמא גררה חלדה מבית לבית וממקום למקום, דאם כן, מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף:

רבי יהודה אומר, בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הבקיעה. וחכמים אומרים, לא בודק אור ארבעה עשר, יבדק בארבעה עשר. לא בודק בארבעה עשר, יבדק בתוך המועד. לא בודק בתוך המועד, יבדק לאחר המועד. ומה שמשייר, גניחו בצנעא, כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו:

רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש. ורבי יהודה אומר, אוכלין כל ארבע, ותולין כל חמש, ושורפין בתחלת שש:

ועוד אמר רבי יהודה, שתי חלות של תודה פסולות מנחות על גג האצטבא. כל זמן שמנחות, כל העם אוכלים. נטלה אחת, ותולין, לא אוכלין ולא שורפין. נטלו שתיהן, התחילו כל העם שורפין. רבן גמליאל אומר, חלין נאכלין כל ארבע, ותרומה כל חמש, ושורפין בתחלת שש:

רבי חנינא סגן הפהנים אומר, מימיהם של פהנים לא נמנעו מלשוף את הבשר שנשטמא בולד הטמא עם הבשר שנשטמא באב הטמא, אף על פי שמוסיפין טמא על טמא. הוסיף רבי עקיבא ואמר, מימיהם של פהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בנר שנשטמא בטמא מת, אף על פי שמוסיפין טמא על טמא. אמר רבי מאיר, מדבריהם למדנו, ששורפין תרומה טהורה עם הטמא בפסח. אמר לו רבי יוסי, אינה היא המדה. ומוזים רבי אליעזר ורבי יהושע, ששורפין זו לעצמה וזו לעצמה. על מה נחלקו, על התלויה ועל הטמא, שרבי אליעזר אומר, תשרף זו לעצמה וזו לעצמה, ורבי יהושע אומר, שתייהן כאחת:

ב'

כל שעה שמתר לאכל, מאכיל לבהמה לחיה ולעופות, ומוכרו לנכרי, ומתר בהנאתו. עבר זמנו, אסור בהנאתו, ולא יסיק בו תנור וכירים. רבי יהודה אומר, אין בעור חמץ אלא שרפה. וחכמים אומרים, אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים:

חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח, מותר בהנאה. ושל ישראל, אסור בהנאה. שנאמר (שמות יג) לא יראה לך שאר:

נכרי שהלוח את ישראל על חמצו, אחר הפסח מותר בהנאה. וישראל שהלוח את הנכרי על חמצו, אחר הפסח אסור בהנאה. חמץ שנפלה עליו מפלת, הרי הוא כמבער. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו:

האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג, משלם קרן וחמש. במזיד, פטור מתשלומים ומדמי עצים:

אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בחטים, בשעורים, בכסמין ובשיפון ובשבלת שועל. ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שננטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנפדו, והפהנים בחלה ובתרומה. אבל לא בטבל, ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו. חלות תודה ורקיקי נזיר, עשאן לעצמו, אין יוצאין בהן. עשאן למכר בשוק, יוצאין בהן:

ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, בחזרת ובצלשין ובתמכא ובחרחבינה ובמרור. יוצאין בהן בין לחין בין יבשין, אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבשלין. ומצטרפין לכזית. ויוצאין בקלח שלחן, ובדמאי, ובמעשר ראשון שננטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנפדו:

אין שורין את המרסן לתרנגולים, אבל חולטין. האשה לא תשרה את המרסן שתוליה בידה למרחץ, אבל שפה היא בבשרה יבש. לא ילעס אדם חטין ויניח על מכתו בפסח, מפני שהן מחמיצות:

אין נוהגין קמח לתוף החרסת או לתוף החרדל, ואם נתן, יאכל מיד, ורבי מאיר אוסר. אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פרות,

הקורא בתורה לא יפחת משלשה פסוקים. לא יקרא למתרגמן יותר מפסוק אחד, ובנביא שלשה. היו שלשתן שלש פרשיות, קורין אחד אחד. מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה. ועד כמה הוא מדלג, עד כדי שלא יפסק המתרגמן:

המפטר בנביא, הוא פורס על שמע, והוא עובר לפני התבה, והוא נושא את פפיו. ואם היה קטן, אביו או רבו עוברים על ידו:

קטן קורא בתורה ומתרגם, אבל אינו פורס על שמע, ואינו עובר לפני התבה, ואינו נושא את פפיו. פוחח פורס את שמע ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התבה ואינו נושא את פפיו. סומא פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר, כל שלא ראה מאורות מימיו, אינו פורס על שמע:

כהן שיש בידיו מומין, לא ישא את פפיו. רבי יהודה אומר, אף מי שהיו ידיו צבועות אסטים ופואה, לא ישא את פפיו, מפני שהעם מסתכלין בו:

האומר אינו עובר לפני התבה בצבועין, אף בלכנים לא יעבר. בסנדל אינו עובר, אף יחף לא יעבר. העושה תפלתו עגלה, סכנה ואין בה מצוה. נתנה על מצחו או על פס ידו, הרי זו דרך המינות. צפן וזהב, ונתנה על בית אנקלי שלו, הרי זו דרך החיצונים:

האומר יברכוך טובים, הרי זו דרך המינות. על קן צפור יגיעו רחמיך, ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו. המכנה בעריות, משתקין אותו. האומר, ומזרעך לא תתן להעביר למלך (ויקרא יח), ומזרעך לא תתן לאעבך בארמיותא, משתקין אותו בנזיפה:

מעשה ראובן (בראשית לה), נקרא ולא מתרגם. מעשה תמר (בראשית לח), נקרא ומתרגם. מעשה עגל הראשון (שמות לב), נקרא ומתרגם. והשני (שם), נקרא ולא מתרגם. ברפת פהנים (במדבר ו), מעשה דוד (שמואל ב י"א: כ"ז) ואמנון (שמואל ב יג), לא נקראין ולא מתרגמין. אין מפטירין במרכבה (יחזקאל א), ורבי יהודה מתיר. רבי אליעזר אומר, אין מפטירין בהודע את ירושלם (יחזקאל ט"ז: ב):

אף על פי שיש ללמוד למקרה. ויחזקו אומרים, שלש אפניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ואלו הן, החיטים, הספרים והכובסין. ורבי יוסי ברי יהודה אומר, אף הרצענים:

משיבין שובבין לתרגולים בארבעה עשר. ותרגולת שבתה, מחזירין אותה למקומה. ואם מתה, משיבין אחרת תחתיה. גורפין מתחת רגלי בהמה בארבעה עשר, ובמועד מסלקין לצדין. מוליכין ומביאין פלים מבית האמן, אף על פי שאינם לצורך המועד:

ששה דברים עשו אנשי יריחו, על שלשה מחו בידם, ועל שלשה לא מחו בידם. ואלו הן שלא מחו בידם, מרפידין דקלים כל היום, וכוונתן את שמע, וקוצרין וגודשין לפני העמר, ולא מחו בידם. ואלו שחיו בידם, מתירין גמזיות של הקדש, ואוכלין מתחת הנשרים בשבת, ונותנים פאה לזר, ומחו בידם חכמים:

ששה דברים עשה חזקיה המלך, על שלשה הדודים, ועל שלשה לא הדודים. גרר עצמות אביו על מטה של חבליים, והדודים לו. פתח נחש הנחשת, והדודים לו. גנז ספר רפואות, והדודים לו. על שלשה לא הדודים לו, קצץ דלתות של היכל ושגור למלך אשור, ולא הדודים לו. סתם מי גיחון העליון, ולא הדודים לו. עבר ניסן בניסן, ולא הדודים לו:

ה'

תמיד נשחט בשמנה ומחצה וקרב בתשע ומחצה. בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמנה ומחצה, בין בחל בין בשבת. חל ערב פסח להיות בערב שבת, נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה, והפסח אחריו:

הפסח ששחטו שלא לשמו, וקבל והלך וזרק שלא לשמו, או לשמו ושלל לשמו, או שלא לשמו ולשמו, פסול. כיצד לשמו ושלל לשמו, לשם פסח ולשם שלמים. שלא לשמו ולשמו, לשם שלמים ולשם פסח:

שחטו שלא לאוכליו ושלל למנויו, לערלים ולטמאים, פסול. לאוכליו ושלל לאוכליו, למנויו ושלל למנויו, למולים ולערלים, לטמאים ולטהורים, כשר. שחטו קדש חצות, פסול, משום שנגמר (שמות יב) בין הערבים. שחטו קדש לתמיד, כשר, ובכלבד שיהא אחד ממרס בידו עד שיזרק דם התמיד. ואם נזרק, כשר:

השוחט את הפסח על החמץ, עובר בלא תעשה. ורבי יהודה אומר, אף התמיד. ורבי שמעון אומר, הפסח בארבעה עשר, לשמו חביב, ושלל לשמו פסול. ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא לשמן, פסול. ובמועד, לשמו פסול, ושלל לשמו חביב, ושאר כל הזבחים, בין לשמן ובין שלא לשמן, חביב, חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה:

הפסח נשחט בשלש כחות, שנגמר ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל, (שמות יב) קהל ועדה וישראל. נכנסה כת הראשונה, נתמלאת העזרה, נעלו דלתות העזרה. תקעו, הריעו ותקעו. הפהנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף וביזיכי זהב. שורה שפלה כסף כסף, ושורה שפלה זהב זהב. לא היו מערבין. ולא היו לבזיכין שוליים, שמא יניחום ויקרש הדם:

שחט ישראל וקבל הפהן, נותנו לחברו וחברו לחברו, ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן. כהן הקרוב אצל המזבח זרקו וירקה אחת כנגד היסוד:

יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שנייה. יצתה שנייה, נכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה השנייה והשלישית. קראו את ההלל. אם גמרו שנו, ואם שנו שלשו, אף על פי שלא שלשו מימיהם. ורבי יהודה אומר, מימיהם של כת שלישית לא הגיע לאהבתי כי ישמע ה', מפני שעמה מעטין:

כמעשהו בחל כך מעשהו בשבת, אלא שהפהנים מדיחים את העזרה שלא ברצון חכמים. ורבי יהודה אומר, כוס היה ממלא מדם התערבות, וזרקו וירקה אחת על גבי המזבח, ולא הדודים לו חכמים:

כיצד תולין ומפשיטין, אנקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים, שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאין לו מקום לתלות ולתפשיט, מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על כתפו ועל כתף חברו, ותולה ומפשיט. ורבי אליעזר אומר, ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מניח ידו על כתף חברו, ויד חברו על כתפו, ותולה ומפשיט:

אבל סכין ומטבילין אותו בהן. מי תשמישו של נחתום, ישפכו, מפני שהן מחמיצין:

ג'

אלו עוברין בפסח, פתח הבבלי, ושכר המדי, וחמץ האדומי, ונתום המצרי, וזומן של צבעים, ועמילן של טבחים, וקולן של סופרים. ורבי אליעזר אומר, אף תכשיטי נשים. זה הכלל, כל שהוא ממין דגן, הרי זה עובר בפסח. הרי אלו באזהרה, ואין בהן משום פרת:

בצק שבסדקי ערבה, אם יש פזית במקום אחד, חביב לבער. ואם לא, בטל במעוטו. וכן לענין הטמאה, אם מקפיד עליו, חוצץ. ואם רוצה בקיומו, הרי הוא כערבה. בצק התרש, אם יש פיוצא בו שהחמיץ, הרי זה אסור:

כיצד מפרשין חלה בטמאה ביום טוב, ורבי אליעזר אומר, לא תקרא לה שם עד שתאפה. ורבי יהודה בן בתירא אומר, תטיל בצונן. אמר רבי יהושע, לא זה הוא חמץ שמזהרים עליו בכל יראה ובכל ימצא, אלא מפרשמה ומנחתה עד הערב, ואם החמיצה, החמיצה:

וכן גמליאל אומר, שלש נשים לשות קאחת ואופות בתנור אחד, זו אחר זו. וחכמים אומרים, שלש נשים עוסקות בבצק, אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה. ורבי עקיבא אומר, לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין. זה הכלל, תפח, תלטש בצונן:

שאור, ישורף, והאוכלו פטור. סדוק, ישורף, והאוכלו חביב פרת. איזהו שאור, כקניי חגבים. סדוק, שנתערבו סדקיו זה בזה, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים, זה וזה, האוכלו חביב פרת. ואיזהו שאור, כל שהכספו פניו כאדם שעמדו שערותיו:

ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מבערים את הכל מלפני השבת, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בזמן. ורבי אליעזר בר צדוק אומר, תרומה מלפני השבת, וחלין בזמן:

ההלך לשחט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכל סעדת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזר ולבער ולחזר למצותו, יחזר ויבער. ואם לאו, מבטלו בלבד. להציל מן הנכרים, ומן הנזהר, ומן הלסטים, ומן הדלקה, ומן המפלת, ובטל בלבד. ולשבת שביית הרשות, יחזר מיד:

וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש בידו בשר קדש, אם עבר צופים, שורפו במקומו. ואם לאו, חזר ושורפו לפני הבירה מצצי המערכה. ועד כמה הן חוזרין, רבי מאיר אומר, זה וזה בכביצה. ורבי יהודה אומר, זה וזה בכזית. וחכמים אומרים, בשר קדש בכזית, וחמץ בכביצה:

ד'

מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות, עושין. מקום שנהגו שלא לעשות, אין עושין. ההלך ממקום שעושין למקום שאין עושין, או ממקום שאין עושין למקום שעושין, נותנין עליו חמרי מקום שצא משם וחמרי מקום שהלך לשם. ואל ישנה אדם, מפני המחלוקת:

פיוצא בו, המוליך פרות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו, חביב לבער. ורבי יהודה אומר, אומרים לו, צא והבא לך אף אתה:

מקום שנהגו למכר בהמה דקה לגוים, מוכרין. מקום שנהגו שלא למכר, אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה, עגלים וסנאים שלמין ושבבירין. ורבי יהודה מתיר בשבירה. בן בתירא מתיר בסוס:

מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים, אוכלין. מקום שנהגו שלא לאכל, אין אוכלין. מקום שנהגו להדליק את הנר בלילי יום הפורים, מדליקין. מקום שנהגו שלא להדליק, אין מדליקין. ומדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובמבואות האפלים, ועל גבי החולים:

מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב, עושין. מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה, אין עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם. וחכמים אומרים, ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ובגליל לא היו עושין כל עקר. והלילה, בית שמאי אוסרין, ובית הלל מתירין עד הגז החמה:

רבי מאיר אומר, כל מלאכה שהתחיל בה קדם לארבעה עשר, גמרה בארבעה עשר. אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר,

נטמא הבשר והחלב קנים, אינו זורק את הדם. נטמא החלב והבשר קנים, זורק את הדם. ובמקדשין אינו כן, אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קנים, זורק את הדם:

נטמא קהל או רבו, או שהיו הפתנים טמאים והקהל טהורים, יעשה בטמאה. נטמא מעוט הקהל, הטהורין עושין את הראשון, ונטמאין עושין את השני:

הפסח שגורק דמו, ואחר כך נודע שהוא טמא, הציץ מרצה. נטמא הגוף, אין הציץ מרצה, מפני שאמרו, הנזיר ועושה פסח, הציץ מרצה על טמאת הדם, ואין הציץ מרצה על טמאת הגוף. נטמא טמאת התהום, הציץ מרצה:

נטמא שלם או רבו, שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערבה. נטמא מעוטו, והנותר, שורפין אותו בחצרותיהן או על גגותיהן מעצי עצמן. הציקנין שורפין אותו לפני הבירה, בשביל להנות מעצי המערבה:

הפסח שיצא או שנטמא, ישרף מיד. נטמא הבצלים או שמתו, תעבר צורתו וישרף בששה עשר. רבי יוחנן בן ברוקא אומר, אף זה ישרף מיד, לפי שאין לו אוכלין:

העצמות, והגידין, והנותר, ישרפו בששה עשר. חל ששה עשר להיות בשבת, ישרפו בשבעה עשר, לפי שאין דוחין לא את השבת ולא את יום טוב:

כל הנאכל בשור הגדול, יאכל בגדי הרך, וראשי כנפים והסחוסים. השובר את העצם בפסח הטהור, הרי זה לוקה ארבעים. אכל המותר בטהור והשובר בטמא, אינו לוקה את הארבעים:

אבר שיצא מקצתו, חותך עד שמגיע לעצם, וקולף עד שמגיע לפרק, וחותר. ובמקדשין קוצץ בקופץ, שאין בו משום שבירת העצם. מן האגף ולפנים כלפנים, מן האגף ולחוץ כלחוץ. החלונות ועבי החומה, כלפנים:

שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, אלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין, ואלו הופכין את פניהם הילך ואוכלין, והמחם באמצע. וכשהשמש עומד למזג, קופץ את פיו ומחזיר את פניו עד שמגיע אצל חבורתו ואוכל. והכלה, הופכת פניה ואוכלת:

ח'

האשה בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה, תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה, תאכל במקום שהיא רוצה. יתום ששחטו עליו אפטרופסין, יאכל במקום שהוא רוצה. עבד של שני שתפין, לא יאכל משל שניהן. מי שחציו עבד וחציו בן חורין, לא יאכל משל רבו:

האומר לעבדו, צא ושחט עלי את הפסח, שחט גדי, יאכל. שחט טלה, יאכל. שחט גדי וטלה, יאכל מן הראשון. שכח מה אמר לו רבו, כיצד יעשה, לשחט טלה וגדי ויאמר, אם גדי אמר לי רבי, גדי שלו וטלה שלי. ואם טלה אמר לי רבי, הטלה שלו וגדי שלי. שכח רבו מה אמר לו, שניהם יצאו לבית השורפה, ופטורין מלעשות פסח שני:

האומר לבניו, הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכס ראשון לירושלים, כיון שהקנים הראשון ראשו ורבו, זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו. לעולם נמנין עליו עד שהיה בו כזית לכל אחד ואחד. נמנין ומושכין את ידיהן ממנו עד שישיחט. רבי שמעון אומר, עד שיזרק עליו את הדם:

הממנה עמו אחרים בחלקו, ורשאיין בני חבורה לתן לו את שלו, והוא אוכל משלו, והן אוכלין משלֵהן:

זב שרצה שתי ראיות, שוחטין עליו בשביעי. ראה שלש, שוחטין עליו בשמיני שלו. שומרת יום כנגד יום, שוחטין עליה בשני שלה. ראתה שני ימים, שוחטין עליה בשלישי. והנזבה, שוחטין עליה בשמיני:

האונן, והמפקח את הגל, וכן מי שהבטיחוהו להוציאו מבית האסורים, והחולה והזקן שהן יכולין לאכל כזית, שוחטין עליהן. על כלן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, שמא יביאו את הפסח לידי פסול. לפיכך אם ארע בהן פסול, פטורין מלעשות פסח שני, חוץ מן המפקח בגל, שהוא טמא מתחלתו:

קרעו והוציאו אמוריו, נתנו במגיס והקטירן על גבי המזבח. יצתה כת ראשונה וישבה לה ביהר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. תשקה, יצאו וצלו את פסחיהן:

ו'

אלו דברים בפסח דוחין את השבת, שחיטתו וזריקת דמו ומחוי קרביו והקטר חלבו. אבל צליחתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת. הרפכתו והבאתו מחוץ לתחום, והחיתכת ופלתו, אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר, דוחין:

אמר רבי אליעזר, והלא דין הוא, מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת. אמר לו רבי יהושע, יום טוב יוכיח, שהתירו בו משום מלאכה, ואסור בו משום שבות. אמר לו רבי אליעזר, מה זה, יהושע, מה ראיה רשות למצוה. השיב רבי עקיבא ואמר, הנזא תוכיח, שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת, אף אתה אל תתמה על אלו, שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות, לא ידחו את השבת. אמר לו רבי אליעזר, ועליה אני דן, ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה, דוחה את השבת, הנזא שהיא משום שבות, אינו דין שדוחה את השבת. אמר לו רבי עקיבא, או חלופי, מה אם הנזא שהיא משום שבות, אינה דוחה את השבת, שחיטה שהיא משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את השבת. אמר לו רבי אליעזר, עקיבא, עקרת מה שכתוב בתורה, בין הערפים במעמדו (במדבר ט), בין בחל בין בשבת. אמר לו, רבי, הבא לי מועד לאלו פמועד לשחיטה. קלל אמר רבי עקיבא, כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, אינה דוחה את השבת. שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת, דוחה את השבת:

אימתי מביא חגיגה עמו, בזמן שהוא בא בחל, בטהרה ובמעט. ובזמן שהוא בא בשבת, במרבה ובטמאה, אין מביאין עמו חגיגה: חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הקר, מן הכבשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחד:

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת, חייב עליו חטאת. ושאר כל הזבחים ששחטו לשום פסח, אם אינן ראויין, חייב. ואם ראויין הן, רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר. אמר רבי אליעזר, מה אם הפסח שהוא מותר לשמו, כששנה את שמו, חייב, זבחים שהן אסורין לשמן, כששנה את שמן, אינו דין שהיה חייב. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת בפסח, ששנהו לדבר אסור, תאמר בזבחים, ששנו לדבר המותר. אמר לו רבי אליעזר, אמורי צבור יוכיחו, שהן מותרין לשמן, והשוחרט לשמן, חייב. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת באמורי צבור שיש להן קצבה, תאמר בפסח שאין לו קצבה. רבי מאיר אומר, אף השוחט לשם אמורי צבור, פטור:

שחטו שלא לאוכליו ושלא למנזיו, לערלין ולטמאין, חייב. לאוכליו ושלא לאוכליו, למנזיו ושלא למנזיו, למולין ולערלין, לטהורים ולטמאים, פטור. שחטו ונמצא בעל מום, חייב. שחטו ונמצא טרפה בסתר, פטור. שחטו ונודע שמשכוו הבצלים את ידם, או שמתו או שנטמאו, פטור, מפני ששחט ברשות:

ד'

כיצד צולין את הפסח, מביאין שפוד של רמון, תוחבו מתוך פיו עד בית נקובתו, ונותן את פרעיו ואת בני מעיו לתוכו, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר, קמין בשול הוא זה, אלא תולין חוצה לו: אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא. אמר רבי צדוק, מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו, צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא. נגע בחרסו של תנור, יקלף את מקומו. נטף מרטבו על החרס וחזר עליו, יטל את מקומו. נטף מרטבו על הסלת, קמץ את מקומו:

סכו בשמן תרומה, אם חבורת כהנים, יאכלו. אם ישראל, אם חי הוא, ידיחנה. ואם צלי הוא, יקלף את החיצון. סכו בשמן של מעשר שני, לא יעשנו דמים על בני חבורה, שאין פודין מעשר שני בירושלים:

תמשה דברים באין בטמאה ואינן נאכלין בטמאה. העמר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, וזבחי שלמי צבור, ושעירי ראשי חודשים. הפסח שבא בטמאה, נאכל בטמאה, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה:

י'

ערכי פסחים סמוך למנחה, לא יאכל אדם עד שתחשך. ואפלו עני שבישראל לא יאכל עד שישב. ולא יפתחו לו מארבע כוסות של יין, ואפלו מן התמחוי:

מזגו לו כוס ראשון, בית שמאי אומרים, מברך על היום, ואחר כך מברך על היין. ובית הלל אומרים, מברך על היין, ואחר כך מברך על היום:

הביאו לפניו, מטבל בתורת, עד שמגיע לפרפרת הפת. הביאו לפניו מצה וחזרת וחרסת ושני תבשילין, אף על פי שאין חרסת מצנה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, מצנה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח:

מזגו לו כוס שני, וכאן הבין שואל אביו, ואם אין דעת בן, אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשל, הלילה הזה כולו צלי. שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אובד אבי, עד שיגמר כל הפרשה כלה:

ובן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואילו הן, פסח, מצה, ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו במצרים. מרור, על שום שמררו המצרים את בני אבותינו במצרים. בכל דור ודור תיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנגמר (שמות יג), והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חייבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה, ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מיגור לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו, הללויה:

עד היכן הוא אומר, בית שמאי אומרים, עד אם הבנים שמחה. ובית הלל אומרים, עד חלמיש למענינו מים. וחזתם בגאולה. רבי טרפון אומר, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר, כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו', עד ברוך אתה ה' גאל ישראל:

מזגו לו כוס שלישי, מברך על מזונו. רביעי, גומר עליו את ההלל, ואומר עליו ברפת השיר. בין הכוסות הללו, אם רוצה לשנות, ישתה. בין שלישי לרביעי, לא ישתה:

ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ישנו מקצתן, יאכלו. כלן, לא יאכלו. רבי יוסי אומר, נתנמנמו, יאכלו. נרדמו, לא יאכלו:

הפסח אחר חצות, מטמא את הידים. הפגול והנוטר, מטמאין את הידים. ברוך ברפת הפסח פטר את של זבח. ברוך את של זבח, לא פטר את של פסח, דברי רבי. ושמעאל. רבי עקיבא אומר, לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו:

אין שוחטין את הפסח על היחיד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר. אפלו חבורה של מאה שאין יכולין לאכל פונית, אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים:

אונן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. השומע על מתו, והמלקט לו עצמות, טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגרר בערב פסח, בית שמאי אומרים, טובל ואוכל את פסחו לערב. ובית הלל אומרים, הפורש מן הערלה פורש מן הקבר:

ט'

מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. שגג או נאנס ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. אם פן, למה נאמר טמא או שהיה בדרך רחוקה, שאלו פטורין מהפרת, ואלו חייבין בהפרת:

איזו היא דרך רחוקה, מן המודיעים ולחוץ, ובמדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר, מאסקפת העזרה ולחוץ. אמר רבי יוסי, לפיכך נקוד על ה', לומר, לא מפני שרחוקה ודאי, אלא מאסקפת העזרה ולחוץ:

מה בין פסח ראשון לשני, הראשון אסור בכל גראה וכל ימצא, והשני, מצה וחמץ עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו, והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בפשיטתו, ונאכלין צלי על מצות ומרורים, ודוחין את השבת:

הפסח שבא בטמא, לא יאכלו ממנו זבין וזבות נדות ויולדות. ואם אכלו, פטורים מפרת. רבי אליעזר פוטר אף על ביאת מקדש:

מה בין פסח מצרים לפסח דורות, פסח מצרים מקחו מבעשור, וטעון הגאה באגדת אזור על המשקוף ועל שתי מזוזות, ונאכל בחפזו בלילה אחד, ופסח דורות נוהג כל שבעה:

אמר רבי יהושע, שמעתי שתמורת הפסח קרבה, ותמורת הפסח אינה קרבה, ואין לי לפרש. אמר רבי עקיבא, אני אפרש. הפסח שנמצא קדם שחיטת הפסח, ירעה עד שישתאב, וימכר, וינח בידמי שלמים, וכן תמורתו. אחר שחיטת הפסח, קרב שלמים, וכן תמורתו:

המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים, ירעה עד שישתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה. המפריש פסחו ומת, לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח, אלא לשם שלמים:

הפסח שנתערב בזבחים, כלן ירעו עד שישתאבו, וימכרו, ויביא בידמי הנפה שבהן ממין זה, וידמי הנפה שבהן ממין זה, ויפסיד המותר מבייתו. נתערב בכורות, רבי שמעון אומר, אם חבורת פהנים, יאכלו:

חבורה שאבד פסחה, ואמרה לאחד, צא ובקש ושחט עלינו, והלך ומצא ושחט, והם לקחו ושחטו, אם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו, והם אוכלים עמו משלו, ואם שלחן נשחט ראשון, הם אוכלין משלחן, והוא אוכל משלו. ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחד, הוא אוכל משלו, והם אינם אוכלים עמו, ושלחן יצא לבית השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני. אמר להן, אם אחרתי, צאו ושחטו עלי. הלך ומצא, ושחט, והן לקחו ושחטו, אם שלחן נשחט ראשון, הן אוכלין משלחן, והוא אוכל עמהן. ואם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלחן. ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון, או ששחטו שניהם כאחד, הן אוכלין משלחן, והוא אינו אוכל עמהן, ושלו יצא לבית השרפה, ופטור מלעשות פסח שני. אמר להן ואמר לו, אוכלין כלם מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון, שניהם יוצאין לבית השרפה. לא אמר להן ולא אמרו לו, אינן אחראין זה לזה:

שתי חבורות שנתערבו פסחיהן, אלו מושכין להן אחד ואלו מושכין להן אחד, אחד מאלו בא לו אצל אלו, ואחד מאלו בא לו אצל אלו, וכך הם אומרים, אם שלחן הוא הפסח הזה, ידוך משוכות משלך ונמנית על שלנו, ואם שלחן הוא הפסח הזה, ידינו משוכות משלנו ונמנית על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה, ושל עשרה עשרה, מושכין להן אחד מכל חבורה וחבורה, וכן הם אומרים:

שנים שנתערבו פסחיהם, זה מושף לו אחד, וזה מושף לו אחד, זה ממנה עמו אחד מן השוק, וזה ממנה עמו אחד מן השוק, זה בא אצל זה, וזה בא אצל זה, וכך הם אומרים, אם שלי הוא פסח זה, ידוך משוכות משלך ונמנית על שלי. ואם שלך הוא פסח זה, ידי משוכות משלי ונמנית על שלך:

וְשֵׁלָא בִּפְנֵי הַבֵּית, וּבְאַרְסִין וּבְחִכּוּרוֹת וּבִסְקָרִיקוֹן וּבַגּוּלָן. הָרִי אֵלּוּ
בְּתֵרוּמָה וּבְמַעֲשֶׂר, מַה שָּׂאִין בֶּן בִּכּוּרִים:

וְיֵשׁ בִּכּוּרִים מִמָּה שָּׂאִין בֶּן בְּתֵרוּמָה וּבְמַעֲשֶׂר, שֶׁהַבִּכּוּרִים נִקְנִין
בְּמִחְבֵּר לְקֶרֶע, וְעוֹשֶׂה אָדָם כֵּל שְׂדֵהוּ בִּכּוּרִים, וְחֵיב בְּאַחֲרֵיהֶם,
וְטַעֲוִנִים קָרְבָן וְשִׁיר וְתִנּוּפָה וְלִינָה:

תְּרוּמַת מַעֲשֶׂר שָׁנָה לִבְכּוּרִים בְּשִׁמְשֵׁי דְרָכִים, וְלִתְרוּמָה בְּשִׁמְשֵׁי דְרָכִים.
נִשְׁלַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא, וְשֵׁלָא מִן הַמֶּקֶף, בִּכּוּרִים. וְאוֹסֵרֶת אֶת
הַגֶּרֶן, וְיֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר, בְּתֵרוּמָה:

אֲתֵרוֹג שָׁנָה לֵאמֹלֵךְ בְּשִׁלְשָׁה דְרָכִים, וְלִיָּקָה בְּדֶרֶךְ אֶחָד. שָׁנָה לֵאמֹלֵךְ,
בְּעֶרְלָה וּבְכַרְעֵי וּבְשִׁבְעֵי. וְלִיָּקָה בְּדֶרֶךְ אֶחָד, שֶׁבִּשְׁעַת לְקִיטָתוֹ
עֲשׂוּרוֹ, דְּבָרִי רַבִּין גְּמִלְיָאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שָׁנָה לֵאמֹלֵךְ בְּכָל דְּבָר:
דֵּם מִהֲלָכֵי שְׁפִטִּים, שָׁנָה לְדָם בְּהֶמָּה, לְהַכְשִׁיר אֶת הַזָּרְעִים. וְדָם
הַשֶּׁרֶץ, אֵין חֵיבִין עָלָיו:

כּוֹי, יֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שָׁנָה לַחֲיָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שָׁנָה לְבִהֶמָּה, וְיֵשׁ בּוֹ
דְרָכִים שָׁנָה לְבִהֶמָּה וְלַחֲיָה, וְיֵשׁ בּוֹ דְרָכִים שָׂאִינוּ שָׁנָה לֹא לְבִהֶמָּה
וְלֹא לַחֲיָה:

כִּיצַד שָׁנָה לַחֲיָה, דְּמוֹ טַעוֹן כְּסוּי כְּדָם חֲיָה, וְאֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם
טוֹב, וְאֵם שֶׁחֲטוּ, אֵין מְכַסִּין אֶת דְּמוֹ, וְחִלְבּוֹ מְטַמֵּא בְּטַמְאָת נִבְלָה
בַּחֲיָה, וְטַמְאָתוֹ בְּסֶפֶק, וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּסֶר חֲמוֹר:

כִּיצַד שָׁנָה לְבִהֶמָּה, חִלְבּוֹ אֲסוּר כְּחֵלֶב בְּהֶמָּה, וְאֵין חֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת,
וְאֵינוּ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֶׂר לְאָכַל בִּירוּשָׁלַיִם, וְחֵיב בְּזֹרֹעַ וּלְחִיטִים
וְקִבָּה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר, שֶׁהַמּוֹצִיא מִחֶבְרָא עָלָיו הָרָאִיָּה:

כִּיצַד אֵינוּ שָׁנָה לֹא לַחֲיָה וְלֹא לְבִהֶמָּה, אֲסוּר מִשּׁוּם כְּלָאִים עִם הַחֲיָה
וְעִם הַבִּהֶמָּה, הַכּוֹתֵב חֲתוּתוֹ וּבִהֶמָּתוֹ לְבָנוֹ, לֹא כָתוּב לוֹ אֶת הַכּוֹי, אִם
אָמַר הַרִינִי נֹזֵר שָׁנָה חֲיָה אוֹ בְּהֶמָּה, הָרִי הוּא נֹזֵר. וְשָׂאֵר כָּל דְּרָכָיו,
שׁוֹיִם לַחֲיָה וְלְבִהֶמָּה, וְטַעוֹן שְׁחִיטָה כְּזָה וְכָזָה, וּמִטָּמֵא מִשּׁוּם נִבְלָה
וּמִשּׁוּם אֲבָר מִן הַחֲיָה כְּזָה וְכָזָה:

ג'

כִּיצַד מִפְּרִישֵׁי הַבִּכּוּרִים. יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ וְרוֹאֶה תְּאֵנָה
שֶׁבְּכֶרֶה, אֲשֶׁכּוֹל שֶׁבְּכֶר, רִמּוֹן שֶׁבְּכֶר, קוֹשֶׁר בְּגָמִי, וְאוֹמֵר, הָרִי אֵלּוּ
בִּכּוּרִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֵף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בִּכּוּרִים
מֵאַחֵר שִׁיתְּלִשׁוּ מִן הַקֶּרֶע:

כִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבִּכּוּרִים. כָּל הַעֲצֵרוֹת שֶׁבְּמַעֲמַד מִתְּכַנְסוֹת לַעִיר שֶׁל
מַעֲמַד, וְלִנְיָן בְּרַחֲבָהּ שֶׁל עִיר, וְלֹא הָיוּ נִכְנְסִין לְבֵיתָם. וְלַמַּשְׁכִּים,
הָיָה הַמְּמָנָה אוֹמֵר (יִרְמִיָּה לֵא), קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ:
הַקְּרוֹבִים מִבְּיָאִים הַתְּאֵנִים וְהַעֲנָבִים, וְהַרְחֻקִּים מִבְּיָאִים גְּרוֹגְרוֹת
וְצִמּוּקִים. וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם, וְקֶרְנָיו מַצְפּוֹת זָהָב, וְעִטְרַת שֶׁל זֵית
בְּרָאשׁוֹ. הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם, עַד שֶׁמַּגִּיעִים קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם. הַגִּיעוּ
קְרוֹב לִירוּשָׁלַיִם, שִׁלְחוּ לִפְנֵיהֶם, וְעֲשׂוּ אֶת בִּכּוּרֵיהֶם. הַפְּחוֹת,
הַסִּגְנִים וְהַגְּזָרִים יוֹצֵאִים לְקֶרֶתָם. לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים הָיוּ יוֹצֵאִים.
וְכָל בְּצָלֵי אֲמִנִּיּוֹת שֶׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים לִפְנֵיהֶם וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם,
אֲחִינוּ אֲנִי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי, בְּאַתֶּם לְשִׁלּוֹם:

הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם עַד שֶׁמַּגִּיעִין לְהַר הַבֵּית. הַגִּיעוּ לְהַר הַבֵּית,
אֲפֹלוּ אֲגִרִּפֶּס הַמֶּלֶךְ נוֹטֵל הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ וְנִכְנָס, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעֹזְרָה.
הַגִּיעַ לְעֹזְרָה וְדָבְרוּ הַלּוֹיִם בְּשִׁיר, אֲרוּמָקָה ה' כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחֲתָ
אִיבִי לִי (תְּהִלִּים ל):

הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גִּבֵּי הַסֵּלִים, הָיוּ עוֹלוֹת. וּמָה שֶׁבִּידָם, נּוֹתְנִים לַפְּהִינִים:
עוֹדֵהוּ הַסֵּל עַל כְּתָפוֹ, קוֹרֵא מִהֲגֵדֵי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֵינוּ (דְּבָרִים כו),
עַד שֶׁגּוֹמֵר כָּל הַפֶּרֶשָׁה. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר עַד אֲרָמִי אֲבָד אֲבִי. הַגִּיעַ
לְאֲרָמִי אֲבָד אֲבִי, מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כְּתָפוֹ וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתָיו, וְכֵהֵן
מִנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתִּי וּמִנִּיפוֹ, וְקוֹרֵא מֵאַרְמִי אֲבָד אֲבִי עַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל
הַפֶּרֶשָׁה, וּמִנִּיחוֹ בְּצַד הַמִּזְבֵּחַ, וְהִשְׁתַּחֲוָה וְיָצָא:

בְּרָאשׁוֹנָה, כָּל מִי שִׁידַע לְקֶרֶת, קוֹרֵא. וְכָל מִי שֶׁאֵינוּ יוֹדֵעַ לְקֶרֶת,
מִקְרִין אוֹתוֹ. נִמְנָעוּ מִלְּהַבִּיא, הַתְּקִינוּ שֶׁיְהוּ מִקְרִין אֶת מִי שִׁידַע וְאֶת
מִי שֶׁאֵינוּ יוֹדֵעַ:

הַעֲשִׂירִים מִבְּיָאִים בִּכּוּרֵיהֶם בְּקִלְתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, וְהַעֲנִיִּים
מִבְּיָאִין אוֹתָם בְּסִלֵּי נְצָרִים שֶׁל עֶרְבָה קְלוּפָה, וְהַסֵּלִים וְהַבִּכּוּרִים
נִתְּנִין לַפְּהִינִים:

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן נָנָס אוֹמֵר, מַעֲשִׂרִין אֶת הַבִּכּוּרִים חוּץ מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵין מַעֲשִׂרִין אֶת הַבִּכּוּרִים אֶלָּא מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים:

א'

יֵשׁ מִבְּיָאִין בִּכּוּרִים וְקוֹרִין, מִבְּיָאִין וְלֹא קוֹרִין, וְיֵשׁ שֶׁאֵינוּ מִבְּיָאִין.
אֵלּוּ שֶׁאֵינוּ מִבְּיָאִין, הַנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שְׁלֹ וְהַכְרִיף לְתוֹךְ שֶׁל יָחִיד אוֹ שֶׁל
רַבִּים, וְכֵן הַמְּכַרִּיף מִתּוֹךְ שֶׁל יָחִיד אוֹ מִתּוֹךְ שֶׁל רַבִּים לְתוֹךְ שְׁלֹ.
הַנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שְׁלֹ וְהַכְרִיף לְתוֹךְ שְׁלֹ, וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הַרַבִּים
בְּאַמְצַע, הָרִי זֶה אֵינוֹ מִבְּיָא. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, כְּזָה מִבְּיָא:

מֵאִיזָה טַעַם אֵינוֹ מִבְּיָא, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר, רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אֲדָמָתְךָ
(שְׁמוֹת כג), עַד שֶׁיְהוּ כָל הַגְּדוּלִין מֵאֲדָמָתְךָ. הָאֲרִיסִין וְהַחִכּוּרוֹת
וְהַסְקָרִיקוֹן וְהַגּוּלָן, אֵין מִבְּיָאִין מֵאוֹתוֹ הַטַּעַם, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר,
רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אֲדָמָתְךָ:

אֵין מִבְּיָאִין בִּכּוּרִים חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים. לֹא מִתְּמָרִים שֶׁבְּהָרִים,
וְלֹא מִפְּרוֹת שֶׁבְּעֵמֶקִים, וְלֹא מִזִּיתֵי שֶׁמֶן שֶׁאֵינָם מִן הַמְּכַבֵּר. אֵין
מִבְּיָאִין בִּכּוּרִים קֶדֶם לַעֲצָרָת. אֲנָשִׁי הָרַבִּים עוֹבְעִים הִבִּיאוּ בִּכּוּרֵיהֶם קֶדֶם
לַעֲצָרָת, וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם, מִפְּנֵי הַפְּתוּב שֶׁבַּתּוֹרָה (שְׁמוֹת כג) וְחַג
הַקִּצִּיר בִּכּוּרֵי מַעֲשִׂיף אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה:

אֵלּוּ מִבְּיָאִין וְלֹא קוֹרִין, הַגֵּר מִבְּיָא וְאֵינוֹ קוֹרֵא, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִזְמֹר
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לִתֵּת לָנוּ (דְּבָרִים כ"ו:ג). וְאֵם הָיְתָה אִמּוֹ
מִיִּשְׂרָאֵל, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. וּכְשֶׁהוּא מִתְּפַלֵּל בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, אוֹמֵר,
אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל. וּכְשֶׁהוּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אוֹמֵר, אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ.
וְאֵם הָיְתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹמֵר, אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, אִשָּׁה בַת גֵּרִים לֹא תִנָּשֵׂא לְכַהֵן, עַד
שֶׁתֵּהָא אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל. אֶחָד גֵּרִים וְאֶחָד עֲבָדִים מִשְׁתַּרְרִים, וְאֲפֹלוּ עַד
עֲשָׂרָה דוֹרוֹת, עַד שֶׁתֵּהָא אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל. הַאֲפֹטְרוֹפּוֹס וְהַשְׁלִיחַ
וְהַעֲבָד וְהָאִשָּׁה וְטַמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס, מִבְּיָאִין וְלֹא קוֹרִין, שֶׁאֵינוּ
יָכוֹלִין לִזְמֹר (דְּבָרִים כ"ו:י): אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי ה':

הַקּוֹנֵה שְׁמִי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מִבְּיָא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. יָבֵשׁ הַמַּעֲזֵן, נִקְצֵץ הָאֵילָן, מִבְּיָא וְאֵינוֹ קוֹרֵא.
רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. מַעֲצָרָת וְעַד הַחֵג, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. מִן
הַחֵג וְעַד חֲנֻכָּה, מִבְּיָא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. רַבִּי יְהוֹדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר, מִבְּיָא
וְקוֹרֵא:

הַפְּרִישׁ בִּכּוּרָיו וּמִכָּר שְׂדֵהוּ, מִבְּיָא וְאֵינוֹ קוֹרֵא. וְהַשְּׁנִי, מֵאוֹתוֹ הַמִּין
אֵינוֹ מִבְּיָא, מִמִּין אַחֵר, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. רַבִּי יְהוֹדָה אוֹמֵר, אֵף מֵאוֹתוֹ
הַמִּין מִבְּיָא וְקוֹרֵא:

הַפְּרִישׁ בִּכּוּרָיו, נִבְזוֹ, נִמְקוֹ, נִגְבּוֹ, אֲבָדוֹ, אוֹ שֶׁנִּטְמָאוּ, מִבְּיָא אַחֲרֵים
תַּחְתִּיהֶם וְאֵינוֹ קוֹרֵא. וְהַשְּׁנִיִּים אֵינָם חֵיבִים עֲלֵיהֶם חֻמָּשׁ. נִטְמָאוּ
בְּעֹזְרָה, נּוֹפֵץ וְאֵינוֹ קוֹרֵא:

וּמִנִּין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁיָּבִיא לְהַר הַבֵּית, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת
כג) רֵאשִׁית בִּכּוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית ה' אֱלֹהֵינוּ, מִלִּמַּד שֶׁחֵיב
בְּאַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁיָּבִיא לְהַר הַבֵּית. הָרִי שֶׁהִבִּיא מִמִּין אֶחָד וְקָרָא, וְחִזֹּר
וְהִבִּיא מִמִּין אַחֵר, אֵינוֹ קוֹרֵא:

וְאֵלּוּ מִבְּיָאִין וְקוֹרִין, מִן הַעֲצָרָת וְעַד הַחֵג, מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים, מִפְּרוֹת
שֶׁבְּהָרִים, מִתְּמָרוֹת שֶׁבְּעֵמֶקִים, וּמִזִּיתֵי שֶׁמֶן, מַעֲבֵר הִירְדֵן. רַבִּי יוֹסִי
הַגִּלְלִי אוֹמֵר, אֵין מִבְּיָאִין בִּכּוּרִים מַעֲבֵר הִירְדֵן, שֶׁאֵינָה אֶרֶץ זִבַת
חֵלֶב וְדָבָשׁ:

הַקּוֹנֵה שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵרוֹ, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר, אֲפֹלוּ שְׁנַיִם. קָנָה אֵילָן וְקֶרֶעוֹ, מִבְּיָא וְקוֹרֵא. רַבִּי יְהוֹדָה
אוֹמֵר, אֵף בְּעֲלֵי אֲרִיסוֹת וְחִכּוּרוֹת, מִבְּיָאִין וְקוֹרִין:

ב'

הַתְּרוּמָה וְהַבִּכּוּרִים, חֵיבִים עֲלֵיהֶן מִיתָה וְחֻמָּשׁ, וְאֲסוּרִים לְזָרִים,
וְהֵם נִכְסֵי כָהֵן, וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה, וְטַעֲוִנִין רַחֲצִית יָדֵים וְהַעֲרֵב
שֶׁמֶשׁ. הָרִי אֵלּוּ בְּתֵרוּמָה וּבִכּוּרִים, מַה שָּׂאִין בֶּן בְּמַעֲשֶׂר:

יֵשׁ בְּמַעֲשֶׂר וּבִכּוּרִים מִמָּה שָּׂאִין בֶּן בְּתֵרוּמָה, שֶׁהַמַּעֲשֶׂר וְהַבִּכּוּרִים
טַעֲוִנִים הִבָּאת מְקוֹם, וְטַעֲוִנִים יוֹדִין, וְאֲסוּרִין לְאוֹנָן. רַבִּי שְׁמַעוֹן
מֵתִיר. וְחֵיבִין בְּעֵזֶר. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר. וְאֲסוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלְּאָכַל
בִּירוּשָׁלַיִם. וְגְדוּלֵיהֶן אֲסוּרִים מִלְּאָכַל בִּירוּשָׁלַיִם אֵף לְזָרִים וְלְבִהֶמָּה.
רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר. הָרִי אֵלּוּ בְּמַעֲשֶׂר וּבִכּוּרִים, מַה שָּׂאִין בֶּן
בְּתֵרוּמָה:

יֵשׁ בְּתֵרוּמָה וּבְמַעֲשֶׂר מִמָּה שָּׂאִין בֶּן בִּכּוּרִים, שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֶׂר
אוֹסְרִין אֶת הַגֶּרֶן, וְיֵשׁ לָהֶם שְׁעוֹר, וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפְּרוֹת, בִּפְנֵי הַבֵּית

Chabat

א'

יצאות השבת שמים שהן ארבע בנים, ושמים שהן ארבע בנות. כיצד העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוף ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא, העני חזק ובעל הבית פטור. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוף ידו של עני, או שנטל מתוכה והכניס, בעל הבית חזק והעני פטור. פשט העני את ידו לפנים ונטל בעל הבית מתוכה, או שנתן לתוכה והוציא, שניהם פטורים. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה, או שנתן לתוכה והכניס, שניהם פטורים:

לא ישוב אדם לפני הספר סמוך למנחה, עד שיתפלל. לא יכנס אדם למרחץ ולא לברסקי ולא לאכל ולא לדין. ואם התחילו, אין מפסיקין. מפסיקים לקרות קריאת שמע, ואין מפסיקים לתפלה: לא יצא החיט במחטו סמוך לחשכה, שמא ישפח ויצא. ולא הלביל בקלמוסו. ולא יפלה את כליו, ולא יקרא לאור הנר. באמת אמרו, החזן רואה היכן תינוקות קוראים, אבל הוא לא יקרא. פיוצא בו, לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עברה:

ואלו מן ההלכות שאמרו בעלית חנניה בן חזקיה בן גריון כשעלו לבקרו. נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל, ושמנה עשר דברים גזרו בו ביום:

בית שמאי אומרים, אין שורין דיו וסממנים וכרשינים, אלא כדי שישורו מבעוד יום. ובית הלל מתירין:

בית שמאי אומרים, אין נותנין אונין של פשתן לתוף התנור, אלא כדי שיהבילו מבעוד יום, ולא את הצמר ליורה, אלא כדי שיקלט העין. ובית הלל מתירין. בית שמאי אומרים, אין פורשין מצודות חיה ועופות ודגים, אלא כדי שיצודו מבעוד יום. ובית הלל מתירין: בית שמאי אומרים, אין מוכרין לנכרי ואין טוענין עמו ואין מגביהין עליו, אלא כדי שיגיע למקום קרוב. ובית הלל מתירין:

בית שמאי אומרים, אין נותנין עורות לעבדן ולא כלים לכוכב נכרי, אלא כדי שיעשו מבעוד יום. ובכילן בית הלל מתירין עם השמש:

אמר רבן שמעון בן גמליאל, נזהגין היו בית אבא שהיו נותנין כלי לבן לכוכב נכרי שלשה ימים קדם לשבת. ושיוין אלו ואלו, שטוענין קורות בית הבד ועגולי הגת:

אין צולין בשר, בצל, וביצה, אלא כדי שיצולו מבעוד יום. אין נותנין פת לתנור עם חשכה, ולא חררה על גבי גחלים, אלא כדי שיקרמו פניה מבעוד יום. רבי אליעזר אומר, כדי שיקרם התחתון שלה:

משלשלין את הפסח בתנור עם חשכה. ומאחיזין את האור במדורת בית המזדק. ובגבולין, כדי שיאחז האור ברבן. רבי יהודה אומר, בפסחמין, כל שהוא:

ב'

במה מדליקין ובמה אין מדליקין. אין מדליקין לא בלכש, ולא בחסן, ולא בכלף, ולא בפתילת האידן, ולא בפתילת המדבר, ולא בירוקה שעל פני המים. ולא בזפת, ולא בשענה, ולא בשמן קיק, ולא בשמן שרפה, ולא באליה, ולא בחלב. נחום המדי אומר, מדליקין בחלב מבשל. וחכמים אומרים, אחד מבשל ואחד שאינו מבשל, אין מדליקין בו:

אין מדליקין בשמן שרפה ביום טוב. רבי ישמעאל אומר, אין מדליקין בעטרן, מפני כבוד השבת. וחכמים מתירין בכל השמנים, בשמן שמשמן, בשמן אגוזים, בשמן צנונות, בשמן דגים, בשמן פקועות, בעטרן ובנפט. רבי טרפון אומר, אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד:

כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן. וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טמאת אהלים אלא פשתן. פתילת הבגד שקפלה ולא הבקבה, רבי אליעזר אומר, טמאה, ואין מדליקין בה. רבי עקיבא אומר, טהורה, ומדליקין בה:

לא יקב אדם שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה על פי הנר בשביל שתהא מנטפת, אפלו היא של חרס. ורבי יהודה מתיר. אבל אם חברה היוצר מתחלה, מתר, מפני שהוא כלי אחד. לא ימלא אדם את הקערה שמן ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה בתוכה, בשביל שתהא שואבת. ורבי יהודה מתיר:

רבי שמעון אומר, שלש מדות בפכורים, הפכורים, ותוספת הפכורים, ועטור הפכורים. תוספת הפכורים, מין במינו. ועטור הפכורים, מין בשאינו מינו. תוספת הפכורים נאכלת בטירה, ופטורה מן הדמאי. ועטור הפכורים חזק בדמאי:

אימתי אמרו תוספת הפכורים בפכורים, בזמן שהיא באה מן הארץ. ואם אינה באה מן הארץ, אינה בפכורים:

למה אמרו הפכורים כנקסי להן, שהוא קונה מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה, ובעל חוב נוטלן בחובו, והאשה בכתבתה, כספר תורה. ורבי יהודה אומר, אין נותנים אותם אלא לחבר בטובה. וחכמים אומרים, נותנין אותם לאנשי משמר, והם מחלקין ביניהם, קקדשי המקדש:

ד'

אנדרוגינוס יש בו דרכים שנה לאנשים, ויש בו דרכים שנה לנשים, ויש בו דרכים שנה לאנשים ונשים, ויש בו דרכים אינו שנה לאנשים ולא לנשים:

כיצד שנה לאנשים: מטמא בלבן פאנשים, וזוקק ליבום פאנשים, ומתעטף ומסתפר פאנשים, ונושא אבל לא נשא פאנשים, וחזק בכל מצות האמורות בתורה פאנשים:

כיצד שנה לנשים: מטמא באדם פנשים, ואינו מתיחד עם האנשים פנשים, ואינו עובר על "בל תקיף" ולא על "בל תשחית" ולא על "בל תטמא למתים" פנשים, ופסול מן העדות פנשים, ואינו נבעל בעבירה פנשים, ונפסל מן הפהנה פנשים:

כיצד שנה לאנשים ולנשים: חזקים על מכתו ועל קללתו פאנשים וכנשים, וההורגו שוגג גולה ומזיד נהרג פאנשים ונשים, ויושבת עליו דם טמא ודם טהור פאנשים וכנשים, וחולק בקדשי קדשים פאנשים וכנשים, ונוחל לכל הנחלות פאנשים וכנשים, ואם אמר "הריני נזיר שנה איש ואשה" הרי זה נזיר:

כיצד אינו שנה לאנשים ולא לנשים: אין חזקים לא על מכתו ולא על קללתו לא פאנשים ולא פנשים, ואינו נערה לא פאנשים ולא פנשים, ואם אמר "הריני נזיר שנה לא איש ולא אשה" אינו נזיר. רבי מאיר אומר: אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים להכריע עליו אם הוא איש או אשה. אבל טמאים אינו פן, פעמים שהוא איש פעמים שהוא אשה:

התרגולין יוצאין בחוטין, ולא ברצועות שברגליהם. ואין הזכרים יוצאין בעגלה שפחת האלה שלקח. ואין הרחלים יוצאות חנונות. ואין העגל יוצא בגימון. ולא פרה בעור הקפר, ולא ברצועה שבין קרניה. פרתו של רבי אלעזר בן עזריה היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה, שלא ברצון חכמים:

ו'

במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה. לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה. ולא תטבל בהן עד שתתפס. ולא בטטפת ולא בסנבוטין בזמן שאין תפורין. ולא בכבול לרשות הרבים. ולא בעיר של זקב, ולא בקטלא, ולא בנזמים, ולא בטבעת שאין עליה חותם, ולא במחט שאינה נקובה. ואם יצאת, אינה חייבת חטאת:

לא יצא האיש בסנדל המסמר, ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מפה, ולא בתפלין, ולא בקמץ בזמן שאינו מן הממחה, ולא בשריון, ולא בקסדא, ולא במגפים. ואם יצא, אינו חייב חטאת:

לא תצא אשה במחט הנקובה, ולא בטבעת שיש עליה חותם, ולא בכוללאר, ולא בכובלת, ולא בצלוחית של פליטון. ואם יצתה, חייבת חטאת, דברי רבי מאיר. וחכמים פוטרין בכובלת ובצלוחית של פליטון:

לא יצא האיש לא בסיף, ולא בקשת, ולא בתריס, ולא באלה, ולא ברמח. ואם יצא, חייב חטאת. רבי אליעזר אומר, תכשיטין הן לו. וחכמים אומרים, אינן אלא לגנאי, שנאמר (ישעיה ב) וכתתו חרבותם לאתים וחנויותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. בירית, טהורה, ויוצאין בה בשבת. ככלים, טמאין, ואין יוצאין בהם בשבת:

יוצאה אשה בחוטי שער, בין משלה בין משל חברתה בין משל בהמה, ובטטפת ובסנבוטין בזמן שהן תפורין. בכבול ובפאה נכרית לחצר. במוף שבאזנה ובמוף שבסנדלה ובמוף שהתקינה לנדתה. בפלפל ובגרגיר מלח ובכל דבר שתתן לתוך פיה, ובכלבד שלא תתן לכתחלה בשבת. ואם נפל, לא תחזיר. שן תותכת וכן של זקב, רבי מתיר, וחכמים אוסרים:

יוצאה בסלע שעל הצנינית. הבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפלו בקסמין שבאזניהם. ערבות יוצאות רעולות, ומדיות פרופות, וכל אדם, אלא שדבריו חכמים בהנה:

פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע, ובכלבד שלא תפוף לכתחלה בשבת:

הקטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אוסר. ואם יש לו בית קבול כותים, טמא. סמוכות שלו, טמאין מדרס, ויוצאין בהן בשבת, ונכנסין בהן בעורה. כסא וסמוכות שלו, טמאין מדרס, ואין יוצאין בהן בשבת, ואין נכנסין בהן בעורה. אנקטמין טהורין, ואין יוצאין בהן:

הבנים יוצאין בקשרים, ובני מלכים בזוגין. וכל אדם, אלא שדבריו חכמים בהנה:

יוצאין בביצת החרגול, ובשן שועל, ובמסמר מן הצלוב, משום רפואה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, אף בחל אסור, משום דרכי האמורי:

ז'

כל גדול אקרו בשבת. כל השוכח עקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, אינו חייב אלא חטאת אחת. היודע עקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל שבת ושבת. היודע שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה, חייב על כל אב מלאכה ומלאכה. העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת:

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. הזורע. והחורש. והקוצר. והמעמר. הדש. והזורה. הבורר. הטוחן. והמרקד. והלש. והאופה. הגוזז את הצמר. המלבנו. והמנפצו. והצובעו. והטווה. והמסד. והעושה שני בתי גירין. והאורג שני חוטין. והפוצע שני חוטין. הקושר. והמתיר. והתופר שתי תפירות. הקורע על מנת לתפור שתי תפירות. הצד צבי. השוחטו. והמפשיטו. המולחו, והמעבד את עורו. והמוחקו. והמחטכו. הכותב שתי אותיות. והמוחק על מנת לכתב שתי אותיות. הבונה. והסותר. המכבה. והמבעיר. המכה

המכבה את הנר מפני שהוא מתירא מפני גוים, מפני לסטים, מפני רוח רעה, ואם בשביל החולה שישן, פטור. כחם על הנר, כחם על השמן, כחם על הפתילה, חייב. ורבי יוסי פוטר בכלן חוץ מן הפתילה, מפני שהוא עושה פחם:

על שלש עברות נשים מתות בשעת לדתן, על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר:

שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם השכה. עשרתם. ערבתם. הדליקו את הנר. ספק השכה ספק אין השכה, אין מעשרין את הנדאי, ואין מטבילין את הכלים, ואין מדליקין את הנרות, אבל מעשרין את הדמאי, ומערבין, וטומנין את החמין:

ג'

פירה שהסיקה בקש ובגבבא, נותנים עליה תכשיל. בגפת ובעצים, לא יתן עד שיגרוף, או עד שיתן את האפר. בית שמאי אומרים, חמין אבל לא תכשיל. ובית הלל אומרים, חמין ותכשיל. בית שמאי אומרים, נוטלין אבל לא מחזירין. ובית הלל אומרים, אף מחזירין: תנור שהסיקהו בקש ובגבבא, לא יתן בין מתוכו בין מעל גביו. כפח שהסיקהו בקש ובגבבא, הרי זה ככיריס, בגפת ובעצים, הרי הוא כתנור:

אין נותנין ביצה בצד המחס בשביל שתתגלגל. ולא יפקיענה בסודרין. ורבי יוסי מתיר. ולא יטמיננה בחל ובאבק דרכים בשביל שתצלה:

מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סלון של צונן לתוך אמה של חמין. אמרו להן חכמים, אם בשבת, כחמין שהוחמו בשבת, אסורין ברחיצה ובשתיה; ביום טוב, כחמין שהוחמו ביום טוב, אסורין ברחיצה ומתירין בשתיה. מולאר הגרוף, שותין הימנו בשבת. אנטיכי, אף על פי שגרופה, אין שותין ממנה:

המחס שפנהו, לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו, אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן. האלפס והקדרה שהעבירן מרתחין, לא יתן לתוכן תבלין, אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי. רבי יהודה אומר, לכל הוא נותן, חוץ מדבר שיש בו חמץ וציר:

אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. ואם נותנו מבעוד יום, מתר. ואין גאותין ממנו, לפי שאינו מן המוכן. מטלטלין נר חדש, אבל לא ישן. רבי שמעון אומר, כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר הדולק בשבת. נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות. ולא יתן לתוכו מים, מפני שהוא מכבה:

ד'

במה טומנין ובמה אין טומנין. אין טומנין לא בגפת ולא בזבל, לא במלח ולא בסיד ולא בחל, בין לחים בין יבשים. לא בתבן ולא בזגים ולא במוכים ולא בעשבים בזמן שהן לחים, אבל טומנין בהן קשהו יבשין. טומנין בכסות ובפרות, בכנפי יונה ובנסרת של חרשים ובנערת של פשתן דקה. רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה:

טומנין בשלחין, ומטלטלין אותן, בגוי צמר, ואין מטלטלין אותן. כיצד הוא עושה, נוטל את הכסוי והן נופלות. רבי אלעזר בן עזריה אומר, קפה, מטה על צדה ונוטל, שמא יטל ואינו יכל להחזיר. וחכמים אומרים, נוטל ומחזיר. לא כסוהו מבעוד יום, לא יכסנו משתחשף. כסוהו ונתגלה, מתר לכסותו. ממלא את הקיתון ונותן לתחת הכר, או תחת הכסת:

ה'

במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. יוצא הגמל באפסר, ונאקה בחטם, ולבדקים בפרמבא, וסוס בשיר, וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר, ומזין עליהן וטובלין במקומן:

חמור יוצא במרדעת, בזמן שהיא קשורה לו. זכרים יוצאין לבובין. רחלות יוצאות שחוזות, כבולות וכבונות. העזים יוצאות צרורות. רבי יוסי אוסר בכלן, חוץ מן הרחלין הכבונות. רבי יהודה אומר, עזים יוצאות צרורות ליבש, אבל לא לחלב:

ובמה אינה יוצאה. לא יצא גמל במטוטלת, לא עקוד ולא רגול, וכן שאר כל הבהמות. לא יקשר גמלים זה בזה וימשך. אבל מכניס תכלים לתוך ידו וימשך, ובכלבד שלא יכרך:

אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו, ולא בזוג, אף על פי שהוא פקוק, ולא בסלם שבצוארו, ולא ברצועה שברגלו. ואין

ואשלו, כדי לכבס בהן בגד קטן בסבכה. רבי יהודה אומר, כדי להעביר על הפתח:

פלפלת, כל שהוא. ועטרן, כל שהוא. מיני בשמים ומיני מתכות, כל שהן. מאבני המזבח ומעפר המזבח, מקק ספרים ומקק מטפחותיהם, כל שהוא, שמצניעין אותן לנגנן. רבי יהודה אומר, אף המוציא ממשמשי עבודת כוכבים, כל שהוא, שנאמר (דברים יג) ולא ידבק בגדך מאומה מן החכם:

המוציא קפת הרוכלין, אף על פי שיש בה מינין הרבה, אינו חיב אלא חטאת אחת. ורעוני גנה, פחות מכגורגרת. רבי יהודה בן בתירא אומר, חמשה. ורע קשואין, שנים. ורע דלועין, שנים. ורע פול המצרי, שנים. חגב חי טהור, כל שהוא. מת, כגורגרת. צפרת ברמים, בין תיה בין מתה, כל שהוא, שמצניעין אותה לרפואה. רבי יהודה אומר, אף המוציא חגב חי טמא, כל שהוא, שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו:

המצניע לזרע ולדגמא ולרפואה, והוציא בשבת, חיב בכל שהוא. וכל אדם אין חיב עליו אלא כשעורו. חזר והכניסו, אינו חיב עליו אלא כשעורו:

המוציא אכלין ונתנן על האסקפה, בין שחזר והוציא בין שהוציאן אחר, פטור, מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת. קפה שהיא מלאה פרות ונתנה על האסקפה החיצונה, אף על פי שרב הפרות מבחוץ, פטור, עד שיוציא את כל הקפה:

המוציא בין בימינו בין בשמאלו, בתוך חיקו או על כתפו, חיב, שכן משא בני קהת. כל אחר ידו, ברגלו, בפיו ובמפרקו, באזנו ובשערו, ובפגדתו ופיה למטה, בין פגדתו לחלוקו, ובשפת חלוקו, במנעלו, בסנדלו, פטור, שלא הוציא כדרך המוציאין:

המתכנן להוציא לפניו ובא לו לאחוריו, פטור, לאחוריו ובא לו לפניו, חיב. באמת אומר, האשה החוגרת בסניר בין מלפניה ובין מלאחריה תיבת, שכן ראוי להיות חוזר. רבי יהודה אומר, אף מקבלי פתקין: המוציא כפר לרשות הרבים, חיב. הוציא והוא שנים, פטורין. לא יכל אחד להוציא והוציא והוא שנים, חיבים. ורבי שמעון פוטר. המוציא אכלין פחות מפשעור בכלי, פטור אף על הכלי, שהכלי טפלה לו. את החי במטה, פטור אף על המטה, שהמטה טפלה לו. את המת במטה, חיב. וכן פזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ, חיב. ורבי שמעון פוטר:

הנוטל צפרניו זו בזו, או בשניו, וכן שצרו, וכן שפמו, וכן זקנו, וכן הגודלת, וכן הכותלת, וכן הפוקסת, רבי אליעזר מחיב, ונחמיה אוסרין משום שבות. התולש מעציץ נקוב, חיב, ושאינו נקוב, פטור. ורבי שמעון פוטר בזה וכן:

הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים, מרשות הרבים לרשות היחיד, חיב. מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע, רבי עקיבא מחיב, ונחמיה פוטרין:

כיצד. שתי גזזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים, המושיט והזורק מזו לזו, פטור. היו שתייהן בדיוטא אחת, המושיט חיב, והזורק פטור, שכן היתה עבודת הלויים, שמי עצלות זו אחר זו ברשות הרבים, מושיטין הקרשים מזו לזו, אבל לא זורקין. חלית הבזר והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבן ארבעה, הנוטל מהן והנותן על גבן, חיב, פחות מכן, פטור:

הזורק ארבע אמות בפתל, למעלה מעשרה טפחים, כזורק באויר, למטה מעשרה טפחים, כזורק בארץ. הזורק בארץ ארבע אמות, חיב. זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות, פטור. חוץ לארבע אמות, ונתגלגל לתוך ארבע אמות, חיב:

הזורק בים ארבע אמות, פטור. אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו, הזורק לתוכו ארבע אמות, חיב. וכמה הוא רקק מים, פחות מעשרה טפחים. רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו, הזורק בתוכו ארבע אמות, חיב:

הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים, ומן הים לספינה ומן הספינה לים, ומן הספינה לחברתה, פטור. ספינות קשורות זו בזו, מטלטלין מזו לזו. אם אינן קשורות, אף על פי שמקפות, אין מטלטלין מזו לזו:

בפטיש. המוציא מרשות לרשות. הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת:

ועוד כלל אחר אומר. כל הפשר להצניע ומצניעין כמזהו והוציא בשבת, חיב עליו חטאת, וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמזהו והוציא בשבת, אינו חיב אלא המצניעו:

המוציא תבן, כמלא פי פרה. עצה, כמלא פי גמל. עמיר, כמלא פי טלה. עשבים, כמלא פי גדי. עלי שום ועלי בצלים, לחים, כגורגרת, יבשים, כמלא פי גדי. ואין מצטרפין זה עם זה, מפני שלא שוו בשעוריהן. המוציא אכלים כגורגרת, חיב, ומצטרפין זה עם זה, מפני ששוו בשעוריהן. חוץ מקלפיהן וגרעיניהן ועקציהן וסבן ומרסנן. רבי יהודה אומר, חוץ מקלפי עדשים שמתבשלות עמהן:

המוציא יין, כדי מזיגת הפוס. חלב, כדי גמיעה. דבש, כדי לתן על הפתית. שמן, כדי לסוף אבר קטן. מים, כדי לשוף בהם את הקילור. ושאר כל המשקין, ברביעית. וכל השופכין, ברביעית. רבי שמעון אומר, כולן ברביעית, ולא אמרו כל השעורין הללו אלא למצניעיהן: המוציא חבל, כדי לעשות און לקפה. גמי, כדי לעשות תלמי לנפה ולכברה. רבי יהודה אומר, כדי לטל ממנו מדת מנעל לקטן. גיר, כדי לכתב עליו קשר מוכסין. והמוציא קשר מוכסין, חיב. גיר מחוק, כדי לכתב על פי צלוחית קטנה של פליטון:

עור, כדי לעשות קמע. קלף, כדי לכתב עליו פרשה קטנה שבתפלין, שהיא שמע ישראל. דיו, כדי לכתב שתי אותיות. כחל, כדי לכתב עליו:

דבק, כדי לתן בראש השבשבת. זפת וגפרית, כדי לעשות נגב. שצנה, כדי לתן על פי נגב קטן. חרסית, כדי לעשות פי כור של צורפי זהב. רבי יהודה אומר, כדי לעשות פטפוט. סבין, כדי לתן על פי כור של צורפי זהב. סיד, כדי לסוד קטנה שבבנות. רבי יהודה אומר, כדי לעשות כלכול. רבי נחמיה אומר, כדי לעשות אנדיפי:

אדמה, כחותם המרצופים, דברי רבי עקיבא. ונחמיה אומרים, כחותם האגרות. וכל וכל הדק, כדי לזבל קלח של כרוב, דברי רבי עקיבא. ונחמיה אומרים, כדי לזבל כרשא. חל הגס, כדי לתן על מלא כף סיד. קנה, כדי לעשות קלמוס. ואם היה עב או מרסס, כדי לבישל בו ביצה קלה שבביצים, טרופה ונתונה באלפס:

עצם, כדי לעשות תרוד. רבי יהודה אומר, כדי לעשות ממנו חף. וכוכית, כדי לגר בו ראש הפרפר. צור או אבן, כדי לזרק בעוף. רבי אליעזר בר יצחק אומר, כדי לזרק בבהמה:

חרס, כדי לתן בין פצים לחברו, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, כדי לחתות בו את האור. רבי יוסי אומר, כדי לקבל בו רביעית. אמר רבי מאיר, אף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר (ישעיה ל), ולא ימצא במכתתו חרש לחתות אש מיקוד. אמר לו רבי יוסי, משם ראיה, ולחשף מים מגבא (שם):

ט' אמר רבי עקיבא, מנין לעבודה זרה שהיא מטמאה במשא פנדה, שנאמר (ישעיה ל) תזרם כמו דנה, צא תאמר לו, מה נדה מטמאה במשא, אף עבודה זרה מטמאה במשא:

מנין לספינה שהיא טהורה, שנאמר (משלי ל) דרך אגיה בלב ים. מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה ורעונין, ארבעה בארבע רוחות הערוגה ואחד באמצע, שנאמר (ישעיה סא) כי כארץ תוציא צמחה וכגנה ורועיה תצמיח, ורעה לא נאמר, אלא ורועיה:

מנין לפולטת שכת זרע ביום השלישי שהיא טמאה, שנאמר (שמות יט) היו נכונים לשלשת ימים. מנין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים. מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח, שנאמר (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג לבינו:

מנין לסיכה שהיא כשותיה ביום הכפורים, אף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר, שנאמר (תהלים קט) ותבא כמים בקרב ויכשמן בעצמותיה:

המוציא עצים, כדי לבישל ביצה קלה. תבלין, כדי לתבל ביצה קלה, ומצטרפין זה עם זה. קלפי אגוזים, קלפי רמונים, אסטים ופואה, כדי לצבוע בהן בגד קטן בסבכה. מי רגלים, נתר וברית, קמונא

לירוקה. אבל שותה הוא מי דקלים לצמא, וסוף שמן עקרין שלא לרפואה:

החושש בשניו, לא יגמע בהן את החמץ, אבל מטביל הוא כדרכו, ואם נתרפא נתרפא. החושש במתניו, לא יסוף בין וחמץ, אבל סוף הוא את השמן, ולא שמן ורד. בגי מלכים סכין שמן ורד על מפותיהן, שכן דרכם לסוף בחל. רבי שמעון אומר, כל ישראל בגי מלכים הם:

ט"ו

אלו קשרים שחביבין עליהן, קשר הגמלין וקשר הספנין. וכשם שהוא חביב על קשרין כך הוא חביב על התרין. רבי מאיר אומר, כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו, אין חביבין עליו:

יש לה קשרים שאין חביבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין. קושרת אשה מפתח חלוקה, וחוטית סבכה ושל פסיקא, וירצעות מנצל וסנדל, ונודות ון ושמן, וקדרה של בשר. רבי אליעזר בן יעקב אומר, קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקא, אבל לא בחבל. רבי יהודה מתיר. כלל אמר רבי יהודה, כל קשר שאינו של קמא, אין חביבין עליו:

מקפלין את הפלים אפלו ארבעה וחמשה פעמים, ומציעין את המטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת. רבי ישמעאל אומר, מקפלין את הפלים ומציעין את המטות מיום הכפורים לשבת, וחלבי שבת קרבין ביום הכפורים. (אבל לא של יום הכפורים בשבת). רבי יעקב אומר לא של שבת קרבין ביום הכפורים, ולא של יום הכפורים קרבין בשבת:

ט"ז

כל כתיב הקדש מצילין אותן מפני הדלקה, בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן. ואף על פי שכתובים בכל לשון, טעונים גניזה. ומפני מה אין קורין בהן, מפני בטול בית המדרש. מצילין תיק הספר עם הספר, ותיק התפלין עם התפלין, ואף על פי שיש בתוכן מעות, ולהיכן מצילין אותן, למבוי שאינו מפלש. בן בתירא אומר, אף למפלש:

מצילין מזון שלש סעודות, הראוי לאדם לאדם, הראוי לבהמה לבהמה. כיצד. נפלה דלקה בלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות, בשחרית, מצילין מזון שתי סעודות, במנחה, מזון סעודה אחת. רבי יוסי אומר, לעולם מצילין מזון שלש סעודות:

מצילין סל מלא ככרות, ואף על פי שיש בו מאה סעודות, ועגול של דבלה, וחבית של יין. ואומר לאחרים, באו והצילו לכם. ואם היו פקחין, עושין עמו חשבון אחר השבת. להיכן מצילין אותן, לחצר המערבת. בן בתירא אומר, אף לשאינה מערבת:

ולשם מוציא כל כלי תמישו, ולובש כל מה שיכול ללבש, ועוטף כל מה שיכול לעטף. רבי יוסי אומר, שמנה עשר פלים. וחזור ולובש ומוציא, ואומר לאחרים, באו והצילו עמי:

רבי שמעון בן גנס אומר, פורסין עור של גדי על גבי שדה תבה ומגדל שאחז בהן את האור, מפני שהוא מחרף. ועושין מחצה בכל הפלים, בין מלאים בין ריקנים, בשביל שלא תעבר הדלקה. רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין את הדלקה:

נכרי שבא לכבות, אין אומרים לו כבה ואל תכבה, מפני שאין שבייתתו עליהן, אבל קטן שבא לכבות, אין שומעין לו, מפני ששבייתתו עליהן:

כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחז בקורה, ועל צואה של קטן, ועל עקרב שלא תשף. אמר רבי יהודה, מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב, ואמר, חוששני לו מחטאת:

נכרי שהדליק את הנר, משתמש לאורו ישראל, ואם בשביל ישראל, אסור. מלא מים להשקות בהמתו, משקה אתריו ישראל, ואם בשביל ישראל, אסור. עשה גוי כבש לירד בו, יורד אתריו ישראל, ואם בשביל ישראל, אסור. מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה, ועשה גוי כבש לירד בו, וירדו בו רבן גמליאל וזקנים:

י"ז

כל הפלים נטלין בשבת ודלותיהן עמהן, אף על פי שנתפרקו בשבת. שאינן דומין לדלות הבית, לפי שאינן מן המוכן: נוטל אדם קרנס לפצע בו את האגוזים, וקרנס לחתך את הדבלה. מגר, לגר בה את הגבינה. מגרפה, לגרף בה את הגרונות. את

הזורק ונוזר לאחר שיצתה מידו, קלטת אחר, קלטת כלב, או שגשרפה, פטור. זרק לעשות חבורה, בין באדם בין בבהמה, ונוזר עד שלא נעשה חבורה, פטור. זה הכלל, כל חבי טטאות אינן חביבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן שגגה וסופן ודון, תחלתן ודון וסופן שגגה, פטורין, עד שתהא תחלתן וסופן שגגה:

י"ב

הבונה, פמה יבנה ויהא חבי, הבונה כל שהוא, והמסתת, והמפה בפטיש ובמעצד, הקודם כל שהוא, חבי. זה הכלל, כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקנת בשבת, חבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף המפה בקרנס על הסדן בשעת מלאכה, חבי, מפני שהוא כמתקן מלאכה:

החורש כל שהוא, המנפש והמקרסס והמזרז כל שהוא, חבי. המלקט עצים, אם לתקן, כל שכן, אם להסק, כדי לבשל ביצה קלה. המלקט עשבים, אם לתקן, כל שהוא, אם לבהמה, כמלא פי הגדי: הכותב שתי אותיות, בין בימינו בין בשמאלו, בין משם אחד בין משני שמות, בין משני סממניות, בכל לשון, חבי. אמר רבי יוסי, לא חביב שתי אותיות אלא משום רשם, שכן היו כותבין על קרשי המשכן, לידע איזו בן זוגו. אמר רבי, מצינו שם קטן משם גדול, שם משמעון ושמואל, נח מנחור, דן מדניאל, גד מגדיאל:

הכותב שתי אותיות בהעלם אחד, חבי. כתב בדיו, בסם, בסקרא, בקומס ובקנקנתום, ובכל דבר שהוא רושם, על שני כתלי זווית ועל שני לוחי פנקס, והן נהגין זה עם זה, חבי. הכותב על בשרו, חבי. המסרט על בשרו, רבי אליעזר מחיב טטאת, ורבי יהושע פוטר:

כתב במשקין, במי פרות, באבק דרכים, באבק הסופרים, ובכל דבר שאינו מתקנים, פטור. לאחר ידו, ברגלו, בפיו ובמרפקו, כתב אות אחת סמוך לכתב, וכתב על גבי כתב, נתפנו לכתב ח"ת וכתב שני וי"ן, אחד בארץ ואחד בקורה, כתב על שני כתלי הבית, על שני דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה, פטור. כתב אות אחת נוטריקון, רבי יהושע בן בתיא מחיב, וזקנים פוטרין:

הכותב שתי אותיות בשני העלמות, אחת שחרית ואחת בין הערבים, רבן גמליאל מחיב, וזקנים פוטרין:

י"ג

רבי אליעזר אומר, האורג שלשה חוטין בתחלה ואחת על האריג, חבי. וזקנים אומרים, בין בתחלה בין בסוף, שעורו שני חוטין:

העושה שני כתי גירין בגירין, בקרוס, בנפה, בכברה ובסל, חבי. והתופר שתי תפירות, והקורע על מנת לתפור שתי תפירות:

הקורע בתחתו ועל מנתו, וכל המקלקלן, פטורין. והמקלקל על מנת לתקן, שעורו כמתקן:

שעור המלבן והמנפץ והצובע והטווה, כמלא רחב הסיט כפול. והאורג שני חוטין, שעורו כמלא הסיט:

רבי יהודה אומר, הצד צפור למגדל וצבי לבית, חבי. וזקנים אומרים, צפור למגדל, וצבי לבית ולחצר ולביכרין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הביכרין שוין. זה הכלל, מחסר צידה, פטור, ושאינו מחסר צידה, חבי:

צבי שנקנס לבית ונעל אחד בפניו, חבי. נעלו שנים, פטורין. לא כל אחד לנעל ונעלו שנים, חביבין. ורבי שמעון פוטר:

ישב האחד על הפתח ולא מלאהו, ישב השני ומלאהו, השני חבי. ישב הראשון על הפתח ומלאהו, ובא השני וישב בצדו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון חבי והשני פטור. הא למה זה דומה, לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו:

י"ד

שמנה שרצים האמורים בתורה, הצדן והחובל בהן, חבי. ושאר שרצים ורמשים, החובל בהן פטור, הצדן לצרף, חבי, שלא לצרף, פטור. חיה ועוף שברשותו, הצדן פטור, והחובל בהן חבי:

אין עושין הילמי בשבת, אבל עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוף התבשיל. אמר רבי יוסי, והלא הוא הילמי, בין מרבה ובין מעט. ואלו הן מי מלח המטריין, נותן שמן בתחלה לתוף המים או לתוף המלח:

אין אוכלין אזור יון בשבת, לפי שאינו מאכל בריאים, אבל אוכל הוא את יעזר ושותה אבוב רועה. כל האכלין אוכל אדם לרפואה, וכל המשקין שותה, חוץ ממי דקלים וכוס עקרים, מפני שהן

נמול לתשעה. בין השמשות של ערב שבת, נמול לעשרה. יום טוב לאחר השבת, נמול לאחד עשר. שני ימים טובים של ראש השנה, נמול לשנים עשר. קטן החולה, אין מוהלין אותו עד שיבריא:
אלו הן ציצין המעבדין את המילה, בשר החופה את רב העטרה. ואינו אוכל בתרומה. ואם היה בעל בשר, מתקנו מפני מראית העין. מל ולא פרע את המילה, כאלו לא מל:

כ

רבי אליעזר אומר, תולין את המשמרת ביום טוב, ונותנין לתלויה בשבת. וחכמים אומרים, אין תולין את המשמרת ביום טוב, ואין נותנין לתלויה בשבת, אבל נותנין לתלויה ביום טוב:

נותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצלו, ומסניגין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית, ונותנין ביצה במסננת של חרדל, ועושין אנומלין בשבת. רבי יהודה אומר, בשבת, בכוס, ביום טוב, בלגין, ובמועד, בחבית. רבי צדוק אומר, הכל לפי האורחין:

אין שורין את החלתית בפושרין, אבל נותן לתוך החמץ. ואין שורין את הפורשנין ולא שפין אותן, אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הפלפלה. אין פורשין את התבן בכברה, ולא יתנו על גבי מקום גבוה בשביל שירד המץ, אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האבוס: גורפין מלפני הפסס, ומסלקין לצדידן מפני הרעי, דברי רבי דוסא. וחכמים אוסרין. נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת:

הקש שעל גבי המטה, לא ינענעו בידו, אלא מנענעו בגופו. ואם היה מאכל בהמה, או שהיה עליו פר או סדין, מנענעו בידו. מכבש של בעלי בתים, מתירין, אבל לא כובשין. ושל כובסין, לא יגע בו. רבי יהודה אומר, אם היה מתר מערב שבת, מתיר את כלו ושומטו:

כ"א

נוטל אדם את בנו והאבן בידו, וכלפלה והאבן בתוכה. ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החלין. רבי יהודה אומר, אף מעלין את המדמץ באחד ומאה:

האבן שעל פי החבית, מטה על צדה והיא נופלת. היתה בין החביות, מגביה ומטה על צדה והיא נופלת. מעות שעל הכר, נוצר את הכר והן נופלות. היתה עליו לשלש, מקנחה בסמרטוט. היתה של עור, נותנין עליה מים עד שתכלה:

בית שמאי אומרים, מגביהין מן השלחן עצמות וקלפין. ובית הלל אומרים, נוטל את הטבלה כלה ומנערה. מעבירין מלפני השלחן פוררין פחות מפזית ושער של אפונין ושער של עדשים, מפני שהוא מאכל בהמה. ספוג, אם יש לו עור בית אחיזה, מקנחין בו, ואם לאו, אין מקנחין בו. וחכמים אומרים בין כך ובין כך, נוטל בשבת, ואינו מקבל טמאה:

כ"ב

חבית שנשברה, מצילין הימנה מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים, באו והצילו לכם, ובלבד שלא יספג. אין סוחטין את הפרות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן, אסורין. רבי יהודה אומר, אם לאכלין, היוצא מהן מתר, ואם למשקין, היוצא מהן אסור. חלות דבש שרסקן מערב שבת ויצאו מעצמן, אסורין. ורבי אליעזר מתיר: כל שבא בחמין מערב שבת, שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת, מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן הפליח הלשן, ודגים מלוחים קטנים וקוליס האספנין, שהתרחקו זה היא גמר מלאכתן:

שובר אדם את החבית לאכל הימנה גרוגרות, ובלבד שלא יתפזן לעשות כלי. ואין נוקבים מגופה של חבית, דברי רבי יהודה. וחכמים מתירין. ולא יקבנה מצדה. ואם היתה נקובה, לא יתן עליה שונה, מפני שהוא ממרח. אמר רבי יהודה, מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב, ואמר, חוששני לו מחטאת:

נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור, ואת המים היפים ברעים בשביל שיצננו, ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו. מי שנשרו כליו בדרך במים, מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה, שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם:

הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג, אפלו בעשר אלוטיות, לא יביאם בידו. אבל עשרה כגו אדם מסתפגין באינוטית אחת פניהם וידיהם ורגליהם, ומביאין אותה בידן:

הרחת ואת המזלג, לתת עליו לקטן. את הכוש ואת הפרפר, לתחב בו. מחט של יד, לטל בו את הקוץ, ושל סקאים, לפתח בו את הדלת:

קנה של זיתים, אם יש קשר בראשו, מקבל טמאה, ואם לאו, אין מקבל טמאה. בין כך ובין כך, נוטל בשבת:

רבי יוסי אומר, כל הפלים נטלין, חוץ מן המסר הגדול ונתד של מתרשה. כל הפלים נטלין לצרף ושלף לצרף. רבי נחמיה אומר, אין נטלין אלא לצרף:

כל הפלים הנטלין בשבת, שבריהן נטלין עמהן, ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה. שברי ערבה, לכסות בהן את פי החבית. שברי זכוכית, לכסות בהן את פי הפך. רבי יהודה אומר, ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה. שברי ערבה, לצוק לתוכן מקפה. ושל זכוכית לצוק לתוכן שמן:

האבן שבקרניה, אם ממלאין בה ואינה נופלת, ממלאין בה. ואם לאו, אין ממלאין בה. ומונה שהיא קשורה בטפיח, ממלאין בה בשבת:

פקק החלון, רבי אליעזר אומר, בזמן שהוא קשור ותלוי, פוקקין בו, ואם לאו, אין פוקקין בו. וחכמים אומרים, בין כך ובין כך פוקקין בו:

כל פסווי הפלים שיש להם בית אחיזה נטלים בשבת. אמר רבי יוסי, במה דברים אמורים. בכסוי קרקע, אבל בכסוי הפלים, בין כך ובין כך נטלים בשבת:

י"ח

מפנין אפלו ארבע וחמש קפות של תבן ושל תבואה מפני האורחים ומפני בטול בית המדרש, אבל לא את האוצר. מפני תרומה טהורה, ודמאי, ומעשר ראשון שנשלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו, והתרומה היבש, מפני שהוא מאכל לעניים. אבל לא את הטבל, ולא מעשר ראשון שלא נשלה תרומתו, ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו, ולא את הלוח, ולא הסודר. רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוח, מפני שהוא מאכל עורבין:

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי ודרים, אם התקנין למאכל בהמה, מטלטלין אותן. ואם לאו, אין מטלטלין אותן. כופין את הסל לפני האפרוחים, כדי שיצלו ויורדו. תרנגולת שברחה, דוחין אותה עד שתפגס. מדדין עגלין וסחיין ברשות הרבים. אשה מדדה את בנה. אמר רבי יהודה, אימתי, בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת, אבל אם היה גורר, אסור:

אין מילדין את בהמה ביום טוב, אבל מסעדין. ומילדין את האשה בשבת, וקורין לה חכמה מקום למקום, ומחללין עליה את השבת, וקושרין את הטבור. רבי יוסי אומר, אף חותכין. וכל צרכי מילה עושין בשבת:

י"ט

רבי אליעזר אומר, אם לא הביא כלי מערב שבת, מביאו בשבת מגלה. ובסננה, מכסהו על פי עדים. ועוד אמר רבי אליעזר, כורתין עצים לעשות פחמין ולעשות כלי ברזל. כלל אמר רבי עקיבא, כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, ושאפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת:

עושין כל צרכי מילה בשבת, מוהלין, ופורעין, ומוצצין, ונותנין עליה אספלגית וכמון. אם לא שחק מערב שבת, לועס בשניו ונותן. אם לא טרף יין ושמון מערב שבת, יתן זה בעצמו וזה בעצמו. ואין עושין לה חלוק לכתחלה, אבל כורף עליה סמרטוט. אם לא התקין מערב שבת, כורף על אצבעו ומביא, ואפלו מחצר אחרת:

מרחיצין את הקטן, בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ומלפין עליו ביד, אבל לא בכלי. רבי אליעזר בן עזריה אומר, מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לז) ויהי ביום השלישי בהיותם פאבים. ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת, ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס:

מי שהיו לו שתי תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את אחר השבת בשבת, חיב. אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחיב חטאת, ורבי יהושע פוטר:

קטן נמול לשמנה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולשנים עשר, לא פחות ולא יותר. הא כיצד. כדרךכו, לשמנה. נולד לבין השמשות,

סכין וממשמשין בבגדי מעים, אבל לא מתעמלין ולא מתגדרין. אין יורדין לקודימה, ואין עושין אפקטוזין, ואין מעצבין את הקטן, ואין מחזירין את השקר. מי שנפרקה ידו ורגלו, לא יטרפם בצונן, אבל רוחץ הוא כדרךכו, ואם נתרפא נתרפא:

כ"ג

שואל אדם מחברו פני יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו הלוגי, וכן האשה מחברתה פירות. ואם אינו מאמינו, מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת. וכן ערב פסח בירושלים שחל להיות בשבת, מניח טליתו אצלו ונוטל את פסחו, ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב:

מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו, אבל לא מן הכתב. ומפסי עם בניו ועם בני ביתו על השלחן, ובלבד שלא יתכונן לעשות מנה גדולה כנגד קטנה, משום קביא. ומטילין חלשים על הקדשים ביום טוב, אבל לא על המנות:

לא ישכר אדם פועלים בשבת, ולא יאמר אדם לחברו לשכר לו פועלים. אין מחשיכין על התחום לשכר פועלים ולהביא פרות, אבל מחשיף הוא לשמור, ומביא פרות בידו. כלל אמר אבא שאול, כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיף עליו:

מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין. גוי שהביא חלילין בשבת, לא יספד בהן ישראל, אלא אם כן באו ממקום קרוב. עשו לו ארון וקפרו לו קבר, יקבר בו ישראל, ואם בשביל ישראל, לא יקבר בו עולמית:

עושין כל צרכי המת, סכין ומדיחין אותו, ובלבד שלא יזיזו בו אבר. שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החל בשביל שימתין. קושרים את הלחי, לא שיעלה, אלא שלא יוסיף. וכן קורה שנשברה, סומכין אותה בספסל או בארכות המטה, לא שתעלה, אלא שלא תוסיף. אין מעמצין את המת בשבת, ולא בחל עם יציאת נפש. והמעצמן עם יציאת נפש, הרי זה שופך דמים:

כ"ד

מי שהחשיף בדרך, נותן כיסו לנכרי, ואם אין עמו נכרי, מניחו על החמור. הגיע לחצר החיצונה, נוטל את הכלים הנטלין בשבת, ושאינן נטלין בשבת, מתיר את החבליים, והשקין נופלין מאליהם: מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה, ומפספסים את הכפין, אבל לא את הזרין. אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה, בין דקה בין גסה. רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה:

אין אוכסין את הגמל, ולא דורסין, אבל מלעיטין. ואין ממרים את העגלים, אבל מלעיטין. ומהלקטין לתרנגולין. ונותנין מים למרסן, אבל לא גובלים. ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשכר, אבל נותנין לפני ארזים ותרנגולים ולפני יוני הרדסיות:

מחתיכין את הדלועין לפני הבהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים. רבי יהודה אומר, אם לא היתה נבלה מערב שבת, אסורה, לפי שאינה מן המוכן:

מפירין נדרים בשבת, ונשאלין לדברים שהן לצורך השבת. פוקקין את המאור, ומורדין את המטלית ואת המקנה. ומעשה בימי אביו של רבי צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית, שפקקו את המאור בטפית, וקשרו את המקנה בגמי, לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו. ומדבריהן למדנו, שפוקקין ומורדין וקושרין בשבת: